

14^e j.a.v.

**NOTULEN VAN DE ALGEMENE VERGADERING VAN DE VOLKSPARTIJ
VOOR VRIJHEID EN DEMOCRATIE, GEHOUDEN OP VRIJDAG 17 EN
ZATERDAG 18 MAART 1961, IN HET RIJNHOTEL TE ROTTERDAM.**

De Voorzitter, Prof. Mr. P.J. Oud, opent vrijdagavond 17 maart 1961, om 8.05 uur de vergadering met een openingsrede, welke als bijlage I bij de notulen is gevoegd.

Nadat de vergadering de Voorzitter met een enthousiast applaus voor zijn rede heeft bedankt, verzoekt de Voorzitter de aanwezigen zich van hun zetels te verheffen.

Ik wil, - aldus de Voorzitter - voordat met de eigenlijke werkzaamheden van deze avond wordt begonnen, een kort woord van herdenking wijden aan een van onze meest vooraanstaande partijgenoten, die ik ook reeds in mijn openingsrede met name heb genoemd, onze vriend Louwes. Wij allen weten wat wij in Louwes verloren hebben. Hij was in de Eerste Kamer voor ons in de eerste plaats landbouwspecialist en wij kennen allen de uitgesproken gedachten, die hij op het stuk van de landbouw had. Louwes kwam altijd weer op voor een krachtige, zelfstandige boerenstand. Hij bezag de zaken zeker niet uit een materieel oogpunt, voor hem stond altijd het geestelijke op de voorgrond. Als hij sprak over de sociale behoefte van de boerenstand, dan stond voor hem op de voorgrond de bijdrage, die de boerenstand heeft geleverd en in de toekomst nog moet leveren voor onze volkskracht.

Louwes was een liberaal ook in de volle zin, een liberaal krachtens zijn geestesovertuiging. Ik herinner mij, hoe ongeveer 25 jaar geleden, toen Louwes en ik nog niet tot dezelfde politieke partij behoorden, wij met een socialist als derde - de tegenwoordige Prof. Banning, destijds lid van de S.D.A.P. - ons gezamenlijk hebben bezonnen op de sociaal-economische politiek als geestelijke waarde voor ons volk. Wij kunnen van verschillende richtingen zijn en van verschillend politiek inzicht, maar toch staan voor onze overtuiging en zedelijk volkomen een politiek in liberale zin beoefenen. Louwes is hiervan een van onze grote voorstanders geweest. Daarom zullen wij hem in de V.V.D. met grote dankbaarheid herdenken.

De Voorzitter verzoekt de aanwezigen ter nagedachtenis enkele ogenblikken stilte in acht te nemen.

Vervolgens stelt de Voorzitter voor het volgende telegram aan H.M. de Koningin te verzenden:

"De Volkspartij voor Vrijheid en Democratie in jaarlijkse algemene vergadering bijeen op 17 en 18 maart 1961 in het Rijnhotel te Rotterdam betuigt haar aanhankelijkheid aan Uwe Majesteit en Haar Huis.

Oud - voorzitter
Dettmeijer - alg. secretaris."

De vergadering kan zich hiermede geheel verenigen.

Hierna gaat de Voorzitter over tot begroeting van de gasten in deze vergadering. Hij spreekt er zijn leedwezen over uit, dat onze Belgische geestverwanten ditmaal niet aanwezig zijn. Dit vindt zijn oorzaak in het feit, dat op zondag 26 maart a.s. in België algemene verkiezingen zullen plaatshebben; hierdoor zijn de Belgische liberalen thans te zeer aan het eigen land gebonden. De Voorzitter spreekt de wens uit, dat deze verkiezingen voor de liberalen in België een even groot succes zullen betekenen, als zij dat twee jaar geleden in Nederland voor de V.V.D. zijn geweest.

De Voorzitter heet de ministers Drs. H.A. Korthals, Mr. E.H. Toxopeus, Ir. S.H. Visser en de staatssecretarissen Dr. H.R. van Houten en Drs. E.G. Stijkel hartelijk welkom. Hij is zeer verheugd de bewindslieden te mogen begroeten en is hen zeer erkentelijk, dat zij ondanks hun drukke werkzaamheden de gelegenheid hebben gevonden deze vergadering te bezoeken.

Vervolgens richt de Voorzitter een woord van welkom tot een vertegenwoordiging van de J.O.V.D., bestaande uit de heren E.T. Hoven, algemeen voorzitter, H.H.J. Dubbeldam, algemeen secretaris en R. Hofman, lid van het Hoofdbestuur. Hij is verheugd, dat een officiële afvaardiging van jong liberaal Nederland, een afzonderlijke organisatie, los van de V.V.D., in de vergadering aanwezig is.

De heer E.T. Hoven, algemeen voorzitter van de J.O.V.D., stelt er prijs op een kort woord tot de vergadering te mogen richten. Het verheugt hem uit de geheel gevulde zaal te mogen afleiden, dat het met de V.V.D. nog steeds goed gaat. In het gehele land zijn de tijden gunstiger geworden en levert het verbreiden en realiseren van de liberale gedachte steeds groter successen op. Spr. meent, dat een aantal liberale figuren hierin een groot aandeel heeft gehad en dat met name de grote verdiensten van de Voorzitter hier veel toe hebben bijgedragen. Dit is voor de J.O.V.D. reden geweest om de Voorzitter het ere-voorzitterschap van haar organisatie aan te bieden.

Spr. wijst vervolgens op het verschillend karakter van de V.V.D. en de J.O.V.D. De J.O.V.D. is een volkomen zelfstandige, los van de Partij staande organisatie. Zij onderhoudt wel contacten met de Partij en haar organen, en deze contacten zijn, behoudens wel eens voorkomende kleine wrijvingen, zeer goed te noemen, omdat zowel de V.V.D. als de J.O.V.D. als doel voor ogen staat door hechte samenwerking de greep op de politieke ontwikkeling in ons land en daarbuiten te verstevigen.

Nadat de Voorzitter de heer Hoven voor zijn vriendelijke woorden heeft bedankt, verzoekt hij de niet-partijleden, dus ook de vertegenwoordigers van de niet-liberale pers, de vergadering te verlaten. Hij dankt de heren van de pers voor hun belangstelling en spreekt de hoop uit, hen de volgende morgen bij het openbaar gedeelte weer te mogen begroeten.

Aan de orde is punt 3 van de Agenda: Verslag van de Commissie voor de Notulen van de Jaarlijkse Algemene Vergadering van 8 en 9 april 1960 te Hilversum.

Mejuffrouw Joh.H. Springer (Haarlem) spreekt namens de notulencommissie waardering uit voor de samenstelling der notulen en deelt mede, dat de commissie deze heeft nagezien en accoord bevonden.

De Voorzitter dankt de notulencommissie voor de verrichte werkzaamheden en de samenstelster voor de getrouwe weergave en stelt de vergadering voor de notulen goed te keuren. De vergadering kan hier geheel mee instemmen.

Punt 4 van de Agenda vermeldt: Benoeming van de Notulencommissie voor de vergadering van 17 en 18 maart 1961.

De Voorzitter stelt voor in deze commissie te benoemen:

L.M. Brooshoofd - Dirksland
Dr.M.C.Geerling - Rotterdam
Eej.A.C.Hoogendijk - Franeker

met welk voorstel de vergadering gaarne instemt.

Overgegaan wordt tot punt 5 van de Agenda: Jaarverslag van de Secretaris (bijlage II).

Waar het jaarverslag tevoren aan alle belanghebbenden is toegezonden, wordt van voorlezing afgezien.

De Voorzitter dankt de algemeen secretaris voor het uitgebrachte jaarverslag, dat een goed overzicht biedt van de activiteiten van de Partij in het afgelopen jaar. Hij maakt gaarne van deze gelegenheid gebruik een woord van dank en waardering te richten tot de algemeen secretaris, mejuffrouw Van Everdingen, de heer Van Vlaardingen en de overige medewerkers en medewerkers op het algemeen secretariaat der Partij voor de vele in het afgelopen jaar verrichte werkzaamheden.

Punt 6 van de Agenda komt aan de orde: Rekening en verantwoording en Jaarverslag van de penningmeester.

De penningmeester der Partij, de heer S.J. van den Bergh, leest het jaarverslag voor, dat als bijlage III bij de notulen is gevoegd.

De Voorzitter dankt de penningmeester voor het uitgebrachte verslag. Hij hoopt, dat de heer Van den Bergh de vergadering geen al te grote schrik heeft bezorgd met de hierin aangekondigde contributieverhoging. Men heeft echter de tijd om er zich op voor te bereiden. Hij betuigt namens de vergadering dank aan de penningmeester voor de wijze, waarop hij in het afgelopen jaar de financiën van de Partij heeft beheerd.

Vervolgens stelt de Voorzitter punt 7 van de Agenda aan de orde: Verslag van de Commissie van Voorlichting over de Rekening en Verantwoording van de penningmeester over het jaar 1960.

Namens de Commissie leest de secretaresse, mejuffrouw Ir. M.H.F. van Everdingen, het verslag voor, dat als bijlage IV aan de notulen is toegevoegd.

Uit de vergadering komen geen opmerkingen naar voren. De Voorzitter dankt de Commissie voor de verrichte werkzaamheden, en verleent namens de vergadering décharge aan de penningmeester der Partij, tevens penningmeester van de Stichting "Vrijheid en Democratie" voor het door hem gevoerde beleid.

Overgegaan wordt tot punt 8 van de Agenda: Benoeming van een commissie van drie leden ter voorlichting van de Algemene Vergadering bij de behandeling van de Rekening en Verantwoording van de Penningmeester over het jaar 1961.

Voorgesteld wordt in deze commissie te benoemen als leden de heren:

Ir.J.F. Fock - Zeist
C.M. Hage - Delft
Ir.J.C.Kears Sijpesteijn - Krommenie

en als plaatsvervangende leden de heren:

J.J. de Monchy - Hengelo(0)
J.L. Smid - Groningen
Dr.C.F. Karsten - Rotterdam

De vergadering kan zich met dit voorstel verenigen.

In behandeling wordt genomen punt 9 van de Agenda:
Bespreking van het beleid van het Hoofdbestuur.

De heer J. Boogerd (Arnhem) deelt mede, dat door de afdeling Arnhem op 27 februari 1961 op verzoek van de plaatselijke middenstandscommissie een schrijven werd gericht tot het Hoofdbestuur. De bedoeling van dat schrijven was om tot een eventuele reorganisatie te komen van de werkmethode bij de Landelijke Middenstandscommissie, alsmede bij de benoeming van de leden van deze commissie. Ter nadere toelichting deelt de heer Boogerd mede, dat in oktober 1960 een oriënterend onderhoud plaats vond tussen het bestuur van de Landelijke Middenstandscommissie en de middenstandscommissie Arnhem, waarbij geconstateerd werd, dat ook van de zijde der L.M.C. het voornemen bestond nieuwe ideeën aan het Hoofdbestuur voor te leggen. Het is spr. bekend, dat de plaatselijke middenstandscommissies over het algemeen een zeer kwijnend bestaan leiden, terwijl het aantal van deze commissies bovendien zeer beperkt is. In aanmerking nemende echter de belangrijkheid van de groep middenstanders, die deel uitmaken van de V.V.D., geeft dit spr. de vaste overtuiging, dat bij een actief gevoerd intern beleid de propagandistische waarde ook buiten de partij van enorme betekenis zal zijn. De V.V.D. zal door een versterkte interne organisatie op middenstandsgebied beter door de gehele Nederlandse middenstand gekend kunnen worden. De afdeling Arnhem en de daar bestaande middenstandscommissie zullen gaarne daadwerkelijk steun verlenen om van vele middenstanders medestanders van de V.V.D. te maken. Spr. hoopt, dat het Hoofdbestuur spoedig de voorgestelde wijzigingen ten uitvoer zal brengen.

Ir. P. Maas Geesteranus (Bilthoven) deelt mede dat een viertal punten in de onlangs gehouden ledenvergadering van de afdeling De Bilt/Bilthoven ter sprake zijn gekomen, waarvoor hij thans gaarne de aandacht van het Hoofdbestuur wil vragen.

- 1e) Het Jaarboekje; voor het doen verschijnen hiervan verdient het Hoofdbestuur alle lof. Enkele naar voren gekomen wensen zal men gaarne ter kennis brengen van degenen, die met de samenstelling zijn belast. Spr. hoopt, dat het boekje inderdaad een Jaarboekje zal zijn en elk jaar weer opnieuw zal verschijnen.
- 2e) De radio-uitzending; valt niet te overwegen de muziek, die aan het begin en einde van de uitzendingen vrij veel tijd in beslag neemt, in te perken en deze vrijkomende tijd te benutten om de vergaderingen en sprekers in de eerstkomende periode aan te kondigen? Spr. meent, dat dit de belangstelling voor die vergaderingen alleen maar ten goede kan komen, terwijl deze soort aankondigingen toch ook propagandistische waarde hebben.
- 3e) Een commissie voor de industrie. Binnen de partij bestaan verschillende commissies, o.a. voor werknemersbelangen, voor het onderwijs, op agrarisch gebied, voor de middenstand. Er bestaat echter geen commissie met betrekking tot de problemen der industrie, waarmede spr. meer speciaal bedoelt de problemen der kleinere middenbedrijven en de kleine bedrijven. Na de oorlog is de

industrialisatie krachtig ter hand genomen, hetgeen de structuur in ons land verandert. In Nederland kent men een zeer klein aantal grote concerns en een vrij beperkt aantal grote en middelgrote bedrijven. Daarnaast bestaat echter een zeer groot aantal kleine middenbedrijven en kleine bedrijven. Ieder voor zich zijn deze niet bijzonder spectaculair, maar door hun zeer groot aantal hebben zij tezamen meer werknemers in dienst dan de grote bedrijven. Op het gebied van de loonpolitiek, prijzen, fiscale kwesties e.d. wijken de belangen van de kleinere ondernemingen, die vaak toeleveringsbedrijven en leveranciers van outillage, grondstoffen enz. van de grote bedrijven zijn, geheel af van die van de grote ondernemingen. Als eerste stap om tot een goed inzicht in deze problemen te komen, zou het wellicht aanbeveling verdienen, indien een door het Hoofdbestuur in te stellen commissie deze materie eens in studie nam. Spr. zou het op prijs stellen, indien het Hoofdbestuur de instelling van een dergelijke commissie zou willen overwegen.

- 4e) De Liberale Internationale. De heer Maas Geesteranus merkt op, dat de heer Dettmeijer in het nummer van "Vrijheid en Democratie" van 11 maart j.l. heeft geschreven, dat van vele kanten beduchtheid bestaat tegen deze organisatie. Spr. meent gehoord te hebben, dat het Hoofdbestuur, alvorens tot aansluiting te besluiten, in dezen de Partijraad zou horen. Is dit gebeurd en zo nee, waarom niet? In het nummer van 17 september 1960 maakt de heer Dettmeijer in zijn verslag van het congres van de Liberale Internationale te Berlijn gewag van de vrij scherpe uitingen van Dr. E. Mende, die blijkbaar nog steeds voorzitter is van de Duitse Freie Demokratische Partei. Deze heer Mende heeft hier te lande een zeer slechte reputatie. De destijds uit Breda ontstapte oorlogsmisdadigers heeft deze heer gemeend te moeten helpen, door hen in het parlamentsgebouw te Bonn te ontvangen en zich tegen hun uitlevering te verklaren. Hoe groot is zijn invloed in de Liberale Internationale?
- Verdere vragen, die ten aanzien van deze organisatie bij de afdeling De Bilt-Bilthoven rijzen zijn:
1. welke partijen zijn lid;
 2. welke organen kent dit lichaam (bestuur, raad, algemene vergadering);
 3. is er een handvest, een reglement;
 4. op welke wijze en in welke stemverhouding oefenen de deelnemende partijen hun stemrecht uit;
 5. op welke basis wordt het bestuur vastgesteld;
 6. hoe liggen de verhoudingen met betrekking tot uitspraken van de Liberale Internationale; kunnen de deelnemende partijen punten, waar zij het niet mee eens zijn, tegenhouden;
 7. hoe zijn de financiën geregeld en hoeveel draagt de V.V.D. bij; op welke basis worden de kosten tussen de partijen verdeeld?

De heer G.C. Jonker ('s-Gravenhage) acht het verheugend, dat de V.V.D. in toenemende mate in de publieke belangstelling is gekomen door het naar voren treden van Ministers, Kamerfracties, Staten- en Gemeenteraadsleden, die, zoals de penningmeester dit op het Liberaal Gesprekcentrum te Lochem stelde, de beste public relations officers voor onze partij zijn. De afdeling 's-Gravenhage spant zich in, zoals ongetwijfeld alle

andere afdelingen, dit gunstig getij te benutten, om tot uitbreiding van haar ledental te komen en gewekte belangstelling zo mogelijk om te zetten in nieuwe lidmaatschappen. Spr. acht het in dit verband bijzonder jammer, dat de plaatselijke medewerkers zich onvoldoende gesteund voelen door bezielend voorlichtingsmateriaal. Met verlangen wordt de nieuwe bewerking van "Opgaande Lijnen" tegemoetgezien; het enige dat thans ten dienste staat is het beginselprogramma van 1948.

Spr. beseft zeer goed de bezwaren, die verbonden zijn aan publicaties, bestemd voor algemene verspreiding. Toch wil hij niet nalaten te wijzen op de grote behoefte aan propagandamateriaal in aantrekkelijke vorm, zoals b.v. overdrukken van radiopraatjes, van Kamerredevoeringen, eventueel aangevuld met suggestief commentaar, ter algemene verspreiding onder sympathiserenden en belangstellenden. De voorlichting aan onze eigen medewerkers, die hun een verdieping van eigen inzichten moet verstrekken, kan toch niet op bezwaren stuiten. Tijdens de in november gehouden oriënteringscursus hebben de deelnemers waardevolle voorlichting ontvangen van de V.V.D.-inleiders; er zou echter een veel groter effect kunnen worden bereikt, als deze voorlichting ook ten goede zou kunnen komen aan de velen, die zich inzetten voor de groei van de liberale gedachte.

Op aandrang van vele leden van de afdeling 's-Gravenhage verzoekt de heer Jonker het Hoofdbestuur in overweging te willen nemen, mede in verband met de a.s. verkiezingen, tijdig wat meer voorlichtingsmateriaal te verstrekken.

De heer G.A.A. Scholte (Amsterdam) zou gaarne het beleid van de redactie van "Vrijheid en Democratie" tot een vast punt van de agenda zien gemaakt. Zou het Hoofdbestuur dit in overweging willen nemen?

De heer Drs. A.A.C. Reedijk (Rijswijk) is geschrokken van het financieel verslag van de penningmeester. De penningmeester heeft twee oplossingen voorgesteld om verbetering in de financiën te brengen, namelijk hetzij verhoging van de contributie, hetzij beperking van de werkzaamheden. Dit laatste is niet mogelijk, dus zal een verhoging van de contributie in overweging moeten worden genomen.

Spr. acht Rotterdam een bij uitstek geschikte plaats om te bespreken hoe de financiële situatie in de V.V.D. kan worden verbeterd, omdat juist in Rotterdam door de aldaar toegepaste methode het ledental belangrijk kon worden opgevoerd. Deze methode bestond in het zenden van een brief aan bepaalde personen, wier namen men had opgekregen en van wie werd verondersteld, dat zij in de V.V.D. geïnteresseerd zouden zijn. De bereikte resultaten waren zeer goed te noemen en naar spr. bekend is, heeft men deze werkwijze ook in 's-Gravenhage toegepast en ook daar bevredigende resultaten geboekt.

De heer Reedijk meent goed te doen de aandacht der vergadering op deze wijze van ledenwerving te vestigen. Hij hoopt, dat de afgevaardigden van andere afdelingen zich om inlichtingen hierover tot de afdeling Rotterdam zullen wenden, teneinde op deze wijze te bereiken, dat door verhoging van het ledental de zorgen van de penningmeester zullen worden verlicht en misschien niet tot contributieverhoging behoeft te worden overgegaan.

De heer Mr. H.V. Bloem ('s-Gravenhage) heeft in een algemene ledenvergadering van een der afdelingen horen opmerken, dat de leden zich geen illusies moeten maken, dat zij ook naar enige invloed zouden kunnen uitoefenen op het beleid van het Hoofdbestuur. Ook heeft hij een voorzittend lid van dezelfde

afdeling horen beweren, dat de afdelingsvergaderingen door de leden alleen maar gebruikt worden om stoom af te blazen. Spr. is lid van de afdeling 's-Gravenhage. Hij heeft het idee, dat de taak van de bestuursleden uitsluitend wordt gezien in het werven van leden, en dat ook deze op het beleid van het Hoofdbestuur geen enkele invloed hebben. De heer Bloem heeft aan de redactie van "Vrijheid en Democratie" een brief ter publicatie in het partijorgaan doen toekomen. De brief is echter niet opgenomen. Spr. is overtuigd, dat hij niet de enige is, die dit overkomt. Hij vraagt zich af, of het niet van het grootste belang is, dat in een partijblad een ruimte van ten minste een halve kolom ter beschikking wordt gesteld van de leden, opdat zij zich hierin kunnen uiten. Ongetwijfeld zullen er inzendingen van weinig belang voorkomen, doch ook veel wat de moeite van het publiceren waard blijkt. De Flitsen van het Binnenhof, de Gesprekken met belangrijke persoonlijkheden, en nog verschillende andere rubrieken worden ook door de heer Bloem zeer waardevol geacht. Daarnaast hoopt hij, dat in de toekomst meer gelegenheid aan de leden zal worden geboden om datgene wat onder hen leeft in het partijblad kenbaar te maken.

De heer Tolsma (Lunteren) wekt de aanwezigen op als zelfstandig denkende mensen te handelen, zowel in de afdelingen als in de eigen omgeving, en niet alles over te laten aan het Hoofdbestuur en de vooraanstaande personen in de partij. Wanneer de leden elk voor zich grotere activiteit ontwikkelen en propaganda maken in de eigen omgeving, zal dit het ledental ten goede komen en zal de penningmeester minder zorgen hebben.

Het heeft de heer J. van Mourik ('s-Gravenhage) buitengewoon goed gedaan, dat de Voorzitter in zijn openingsrede zo'n klemmend betoog heeft gehouden voor het openbaar onderwijs. Dit te meer, omdat de positie van het openbaar onderwijs nooit zo zeer is bedreigd als in deze tijd.

Spr. zou het Hoofdbestuur willen vragen de mogelijkheid te overwegen om nog dit jaar een onderwijscongres te houden, waarin dan duidelijk tot uitdrukking zou moeten komen hoe de V.V.D. staat tegenover de openbare school.

De Voorzitter antwoordt de heer Boogerd dat het Hoofdbestuur gemeend heeft het best te handelen door de brief van de afdeling Arnhem aan de Landelijke Middenstandscmissie zelve voor te leggen. Van de voorzitter van deze commissie, de heer J.M.F.A. van Dijk, werd bericht ontvangen, dat het voorstel bij de commissie in studie is en dat het resultaat der besprekingen te zijner tijd aan het Hoofdbestuur zal worden medegedeeld.

Wat de vier door de heer Maas Geesteranus naar voren gebrachte punten betreft, voor de het Hoofdbestuur gebrachte lof voor het doen verschijnen van het Jaarboekje is de Voorzitter zeer erkentelijk. Persoonlijk is hij het er geheel mee eens, dat het Jaarboekje een buitengewoon nuttige instelling is.

De "tune" voor en na onze radio-uitzendingen wordt door sommigen niet, door vele anderen juist wel gewaardeerd. Spr. gelooft niet, dat het goed zou zijn deze muziek te laten vervallen en te vervangen door partij-mededelingen.

Het voorstel tot het instellen van een commissie voor de industrie zal door het Hoofdbestuur nader worden overwogen.

Op de opmerkingen van de heer Maas Geesteranus met betrekking tot de Liberale Internationale zal door de heer Detameijer worden geantwoord. De Voorzitter kan wel mededelen, dat omtrent het toetreden van de Partij tot deze organisatie de Partijraad

niet is gehoord. In 1953 is dit punt in de algemene vergadering in discussie geweest. Destijds achtte men het, gezien de verhoudingen, niet gewenst om toe te treden. Besloten werd, dat als het Hoofdbestuur zou menen, dat tot toetreding diende te worden overgegaan, hieromtrent de Partijraad zou worden gehoord. Dit nu was het Hoofdbestuur helaas ontgaan, toen het eind 1960 het besluit tot toetreding nam.

De kwestie van het voorlichtingsmateriaal, door de heer Jonker aangeroerd, is altijd een belangrijk punt - aldus de Voorzitter. Spr. meent echter, dat "Vrijheid en Democratie" als het belangrijkste materiaal op dit gebied kan worden beschouwd. Door dit blad van week tot week te lezen, kan men geheel op de hoogte blijven van wat er in de Partij omgaat. Daarnaast is echter nog ander voorlichtingsmateriaal nodig. Hij kan de heer Jonker toezeggen, dat een herziene uitgave van de brochure "Opgaande Lijnen" in bewerking is, en dat dit punt zeker de aandacht van het Hoofdbestuur blijft behouden. De oriënteringscursus, zoals in het afgelopen najaar op initiatief van de heer Van Riel georganiseerd, was bedoeld ter voorlichting van een beperkt aantal geselecteerde partij-leden, en had geen propagandistische strekking. Getracht zal worden om deze cursus in het najaar van 1961 voort te zetten.

De Voorzitter meent, dat weinig bezwaar zal bestaan tegen het verzoek van de heer Scholte, om de bespreking van het beleid van "Vrijheid en Democratie" als vast punt op de agenda der Algemene Vergadering op te nemen. Er zal aan gedacht worden dit punt in de komende jaren te vermelden.

Voor de suggestie van de heer Roedijk heeft de Voorzitter veel waardering. De feiten zijn echter, dat, ook al verkrijgt de Partij een groter ledental, een verhoging der contributie in overweging blijft. Wanneer bereikt zou kunnen worden, dat alle leden der Partij zich op "Vrijheid en Democratie" zouden abonneren, zou dit op het partijbudget van grote invloed zijn. Nu dit nog niet het geval is kan spr. niet anders dan de ter vergadering aanwezige afgevaardigden van andere afdelingen aanbevelen zich bij de afdeling Rotterdam te oriënteren omtrent de aldaar gevolgde werkwijze.

De Voorzitter zou de heer Bloem willen vragen zijn bezwaren met concrete voorbeelden toe te lichten. Ook zal gaarne worden vernomen, welke afdeling door de heer Bloem wordt bedoeld. Het Hoofdbestuur zal dan nader kunnen bezien, of de klachten uit deze afdeling gefundeerd zijn. Dat de afdelingsvergaderingen gebruikt worden om stoom af te blazen komt naar de mening van de Voorzitter wel meer voor.

Wat de door de heer Bloem ingezonden brief aan "Vrijheid en Democratie" betreft, de voorzitter van de Redactiecommissie, de heer Abspoel, publiceert zeer ongaarne uitlatingen, die bezwaren of grieven tegenover derden inhouden. Overigens worden inzendingen zoveel mogelijk opgenomen.

De Voorzitter dankt de heer Tolsma voor zijn opwekkend woord tot de vergadering.

Hij kan de heer Van Mourik niet toezeggen, dat er dit jaar een onderwijscongres zal worden gehouden. Het Hoofdbestuur zal echter zeker de aandacht hierop gericht houden.

De algemeen secretaris der Partij, de heer D.W. Dettmeijer ('s-Gravenhage), kan de heer Maas Geesteranus de verzekering geven,

dat het Hoofdbestuur niet lichtvaardig tot aansluiting bij de Liberale Internationale is overgegaan. Aan onze geestverwant, de heer H.A. Kluthe, die jarenlang deel heeft uitgemaakt van het Hoofdbestuur van deze organisatie en de partij regelmatig heeft gerapporteerd, was bekend, hoezeer de V.V.D. ten aanzien van haar toetreding voorzichtigheid betrachtte. Verleden jaar echter ontving het Hoofdbestuur van Belgische liberale zijde namens de Executive van de Liberale Internationale een verzoek om, nu deze organisatie een nieuwe koers heeft ingeslagen, alsnog een toetreden te overwegen, en bij wijze van voorlopig contact enkele waarnemers naar het congres te Berlijn ~~na~~ te zenden, alvorens een definitieve beslissing te nemen. Hierover heeft het Hoofdbestuur het oordeel gevraagd van die leden der beide Kamerfracties, die deel uitmaken van internationale parlementaire organisaties, t.w. mevrouw Mr. J.M. Stoffels-van Haften en de heren Mr. F.G. van Dijk en Mr. J. de Wilde. Zij gaven alle drie als hun mening te kennen, dat de partij thans tot aansluiting diende over te gaan. Daarop heeft spr., vergezeld van het lid van het Dagelijks Bestuur, de heer J.M.F.A. van Dijk, als waarnemer het congres te Berlijn bijgewoond en daarover uitvoerig rapport uitgebracht aan Hoofdbestuur en Dagelijks Bestuur. Op grond van dit rapport werd tot aansluiting besloten en sedert 8 oktober 1960 maakt de V.V.D. deel uit van de Liberale Internationale. In de sedertdien verlopen, korte periode heeft men nog weinig ervaring met deze organisatie opgedaan. Wel kwamen al op het congres de uitstekende kwaliteiten van de nieuwe voorzitter naar voren en aan hem is ook de zeer liberale koers te danken, die de organisatie thans aanhoudt.

Op de verdere vragen van de heer Maas Gessteranus kan de heer Dettmeijer mededelen, dat de macht in handen ligt van een comité executif, dat vier maal per jaar bijeenkomt. In de vergaderingen is de V.V.D. vertegenwoordigd door twee leden, de heer Van Dijk en spr. zelf. Geen enkel land heeft het recht van veto. De invloed van de Duitse Freie Demokratische Partei en met name die van Dr. Mende is zeer gering. De heer Kluthe is een van de vice-voorzitters; deze is een zeer goed liberaal en ook onze denkbeelden toegedaan. Onze vrees, dat de Duitse Freie Demokratische Partei te sterk onder oud-nazistische invloed zou staan, is, althans voor het ogenblik, volkomen verdwenen. Dit is voor de heer Van Dijk en spr. mede aanleiding geweest om het Hoofdbestuur tot toetreden te adviseren. Voorts is de invloed van de Engelse liberalen sterk te bespeuren; het secretariaat zetelt in Engeland. De V.V.D. betaalt £ 120.- per jaar aan lidmaatschap en heeft een bijdrage toegezegd aan de School for Freedom, welke dit jaar in Denemarken zal worden gehouden.

Niet alle details zijn de heer Dettmeijer nu reeds bekend, zodat hij het bij dit antwoord zou willen laten.

De Voorzitter dankt de heer Dettmeijer voor zijn duidelijke uiteenzetting.

Als laatste punt in de avondvergadering stelt de Voorzitter punt 13 van de Agenda aan de orde: Rondvraag.

De heer Drs. J.P.A. Gruijters (Amsterdam) maakt melding van de ongerustheid, die in de ledenvergadering der afdeling Amsterdam en ook daarbuiten is gebleken met betrekking tot de soms naar voren komende verschillen in opvatting tussen de Eerste en Tweede Kamerfractie. Spr. zou willen voorstellen, dat bij de bespreking van het beleid der Kamerfracties aan hen, die op dit punt opmerkingen wensen te maken, hiertoe de gelegenheid wordt geboden. Hij zou het

op prijs stellen, indien zo mogelijk de voorzitters der beide fracties dan nader op deze kwestie zouden willen ingaan.

De heer L.M. van Voorene (Amersfoort) wijst op de bij voortdurend blijvende behoefte van vele individuele leden der partij aan wetenschappelijke literatuur, waarin de liberale gedachte doorklinkt. Naar de mening van de Centrale Utrecht voorzien de publicaties van de Teldersstichting zeer zeker in deze behoefte, maar men zou wenschen, dat het aantal van deze publicaties groter was. Spr. begrijpt, dat dit op moeilijkheden stuit. Hij vraagt zich daarom af, of niet zou kunnen worden overwogen, teneinde grotere activiteiten van de Teldersstichting te bereiken, in de kolommen van het partijblad op het grote belang van deze stichting te wijzen. Uiteraard zou hierbij de zelfstandigheid van de Teldersstichting onaangetast dienen te blijven.

De heer H. Tolsma (Lunteren) verzoekt het Hoofdbestuur ook dit jaar een gesprekcentrum te organiseren.

De heer A.W. Abspoel ('s-Gravenhage), voorzitter van de Redactiecommissie van "Vrijheid en Democratie", geeft een nadere verduidelijking van de bezwaren van de heer Bloem. Deze hebben betrekking op de voorzittersbenoeming in de afdeling Den Haag. Voor deze functie waren twee kandidaten gesteld; een hiervan was Dr. J.N. van den Ende. Men achtte Dr. Van den Ende zeer geschikt voor deze functie, mede in verband met het feit, dat deze zeer deskundig is op onderwijsgebied, met name ten aanzien van de Mammouthwet. Uit de ledenvergadering kwam toen de opmerking naar voren, dat de kwaliteiten van de voorzitter van weinig invloed op het te voeren beleid zullen zijn, omdat de politiek ten slotte door de Kamerfracties wordt bepaald. Hierop heeft de heer Bloem een ingezonden stukje geschreven, dat enkele zeer onaangename opmerkingen voor de aftredende voorzitter bevatte. Om deze reden werd van publicatie in het partijblad afgezien.

De Voorzitter antwoordt de heer Gruijters, dat er geen reden tot ongerustheid behoeft te bestaan over het verschil in optreden van de Eerste en Tweede Kamerfractie. Het is heel natuurlijk, dat beide fracties over bepaalde onderwerpen wel eens verschillend denken. Dit behoeft echter geen enkele ongerustheid te wekken.

Aan de heer Van Voorene antwoordt spr., dat als de Teldersstichting zich financieel beter zou kunnen redden, dit van grote invloed zou zijn op de omvang van haar publicaties. Het voeren van een propaganda-actie voor deze stichting zou weer een aanslag op de partijfinanciën betekenen. Spr. meent, dat een verzoek tot gebruik maken van de kolommen van het partijblad van de Teldersstichting zou moeten uitgaan. De Teldersstichting is een zelfstandige instelling, naast de Partij. Met veel vreugde heeft de Voorzitter vernomen, dat zo grote belangstelling bestaat voor de publicaties van deze stichting. Hij wil op deze plaats gaarne zijn waardering uitspreken voor het werk van deze stichting.

Hierna schorst de Voorzitter de vergadering tot de volgende morgen. De aanwezigen blijven nog geruime tijd in feestelijk samenzijn, dat hun door de afdeling Rotterdam wordt aangeboden, bijeen.

Zaterdagmorgen 18 maart, om 10.00 uur, heropent de Voorzitter de vergadering en stelt aan de orde punt 11 van de Agenda: benoeming van een Voorzitter.

Wegens periodieke aftreding van de heer Prof. Mr. P.J. Oud te Rotterdam, die zich herkiesbaar heeft gesteld, moet in de vacature van het voorzitterschap worden voorzien.

Als enig candidaat is gesteld Prof.Mr. P.J. Oud te Rotterdam.

Daar tegencandidaten ontbreken wordt overeenkomstig art. 42 van het Huishoudelijk Reglement Prof.Mr. P.J. Oud te Rotterdam zonder stemming tot Voorzitter benoemd.

De Voorzitter deelt mede deze benoeming te aanvaarden. Nadat de vergadering de Voorzitter met een warm applaus heeft bedankt voor zijn bereidheid wederom het voorzitterschap der Partij op zich te nemen, legt de Voorzitter de volgende verklaring af:

"Ik mag beginnen met de Partij mijn dank te betuigen voor de eenstemmigheid, waarmede zij mij opnieuw met het voorzitterschap van het Hoofdbestuur heeft belast. Zij heeft mij daarmede een blijk van haar voortdurend vertrouwen gegeven, dat mij met erkentelijkheid vervult. Ik wil er echter de vergadering niet onkundig van laten, dat ik mij, toen ik had te beslissen of ik mij herkiesbaar zou stellen, de vraag heb gesteld of, nu ik mij in mijn vijfenzeventigste levensjaar bevind, de tijd niet was gekomen om plaats te maken voor een jongere kracht. De volgende overweging heeft mij ervan weerhouden mij reeds thans niet weder beschikbaar te stellen.

Er bestaat sedert de oprichting der Partij, behalve gedurende de enkele maanden, dat de heer Stikker het voorzitterschap heeft bekleed, een personele unie tussen dit voorzitterschap en dat der Tweede Kamerfractie. Daardoor is een nauw contact tussen het Hoofdbestuur en de fractie verzekerd, terwijl bovendien de voorzitter der fractie bij de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer in de gelegenheid is zijn zienswijze omtrent de meest gewenste samenstelling der lijsten in de verkiezingsraad en de buitengewone algemene vergadering aan de kandidaatstelling gewijd uiteen te zetten, omdat hij in deze bijeenkomsten als Voorzitter van het Hoofdbestuur het presidium heeft. Zou echter de personele unie komen te vervallen, dan zal, zoals de reglementen der Partij thans luiden, de voorzitter der Tweede Kamerfractie van deelneming aan deze bijeenkomsten zijn uitgesloten. Hij zal zich zelfs, indien hij bereid is zich opnieuw candidaat te laten stellen, wat veelal wel het geval zal zijn, van elke deelneming aan de voorbereiding der kandidaatstelling hebben te onthouden. Dit is een toestand, waarin naar mijn mening verandering moet worden gebracht.

Ik ben nu voornemens in de eerstvolgende vergadering van het Hoofdbestuur voor te stellen een herziening van de reglementen in overweging te nemen. Ik heb reden om aan te nemen, dat het Hoofdbestuur daartoe niet ongenegen zal zijn. Zijn eventuele voorstellen zullen dan in de algemene vergadering in het voorjaar van 1962 kunnen worden behandeld. Ik heb goed vertrouwen, dat de in die vergadering te nemen beslissing de thans bestaande bezwaren tegen een verbreking der personele unie zullen doen vervallen. Ik stel mij dan voor bij leven en welzijn het daarheen te leiden, dat ik op de gewone algemene vergadering van 1963 mijn taak als Voorzitter van het Hoofdbestuur aan de door die vergadering te benoemen opvolger zal kunnen overdragen."

Vervolgens gaat de Voorzitter over tot punt 12 van de Agenda: Benoeming van een lid van het Dagelijks Bestuur.

Wegens periodieke aftreding van de heer Mr. J.J.C.R. van der Bilt te Amsterdam, die zich niet herkiesbaar heeft gesteld, moet in een vacature in het Dagelijks Bestuur worden voorzien.

Als enig candidaat is gesteld de heer R.Th.J. le Cavalier te Amsterdam.

Daar tegen-candidaten ontbreken wordt de heer R.Th.J. le Cavalier te Amsterdam overeenkomstig art. 42 van het Huishoudelijk Reglement zonder stemming tot lid van het Dagelijks Bestuur benoemd.

De heer Le Cavalier zal schriftelijk van zijn benoeming, waarmede de Voorzitter hem op de voorhand hartelijk geluk wenst, in kennis worden gesteld.

Vervolgens richt de Voorzitter een woord van waardering tot het aftredende lid van het Dagelijks Bestuur, de heer Mr. J.J.C.R. van der Bilt. Hij betreurt het zeer, dat gezondheidsredenen voor de heer Van der Bilt aanleiding zijn geweest om zich niet meer herkiesbaar te stellen. Hij dankt de heer Van der Bilt voor de prettige samenwerking en voor het vele werk in de loop van jaren ten behoeve van de Partij verricht.

De vergadering onderstreept de woorden van de Voorzitter met een hartelijk applaus.

De heer Mr. J.J.C.R. van der Bilt dankt de Voorzitter voor zijn hartelijk afscheidswoord. "Partir c'est mourir" - aldus spr. Een ogenblik van afscheid nemen is altijd moeilijk. Het is met groot leedwezen, dat spr. om gezondheidsredenen zijn functie neerlegt. Daartegenover staat een gevoel van grote dankbaarheid voor hetgeen hij in de afgelopen jaren voor de Partij heeft kunnen doen. Zowel de woorden van de Voorzitter als de hartelijke reactie der vergadering hebben hem zeer getroffen. Hij hoopt, al moet hij dan zijn functie neerleggen, toch te kunnen blijven medewerken aan de verbreiding der liberale beginselen.

Punt 13 van de Agenda komt dan aan de orde: Benoeming van zeven leden van het Hoofdbestuur.

Aan de beurt van periodieke aftreding als lid van het Hoofdbestuur zijn de heren: Mr. D.J. van Gilse, A. Nawijn, Ir. L.G. Oldenbanning, Ir. M.J. Stoel Feuerstein en mejuffrouw Mr. J.L.M. Toxopeus Pott.

De aftredende leden hebben zich allen herkiesbaar gesteld.

Voorts zijn in het Hoofdbestuur twee vacatures ontstaan door het bedanken van de heren R.Th.J. le Cavalier te Amsterdam en Ir. A.J. Engel te Velp (G)-

Candidaat gesteld voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur zijn: Mr. A.J. Bijl te Capelle a/d IJssel, J.G. Plink te Hilversum, Mr. D.J. van Gilse te 's-Gravenhage, D!A. van Houte te Rotterdam, H.P.J. van Ketwich Verschuur te Bilthoven, Mr. Dr. H.K. de Langen te Meppel, A. Nawijn te Olst, Ir. L.G. Oldenbanning te Arnhem, Mr. F. Portheine te Leiden, Jhr. Mr. W.H.D. Quarles van Ufford te Breukelen, Ir. M.J. Stoel Feuerstein te Goes, Mej. Mr. J.L.M. Toxopeus Pott te Delfzijl, Ir. H. Vis te Doetinchem en H.J.L. Vonhoff te Amsterdam.

De Voorzitter dankt de heren R.Th.J. le Cavelier en Ir. A.J. Engel, de beide niet herkiezbare leden van het Hoofdbestuur, voor de vele door hen verrichte werkzaamheden. De heer le Cavelier is benoemd tot lid van het Dagelijks Bestuur. De heer Engel is het wegens drukke werkzaamheden niet langer mogelijk de functie van lid van het Hoofdbestuur te vervullen. Het spijt de Voorzitter, dat de heer Engel, die van de oprichting der Partij af lid van het Hoofdbestuur is geweest, dit besluit heeft moeten nemen. Hij hoopt echter, dat de heer Engel toch veel voor de liberale gedachte zal kunnen blijven doen.

Vervolgens wijst de Voorzitter erop, dat zich bij de verkiezing van zeven leden van het Hoofdbestuur een moeilijkheid voordoot. Er zijn in de eerste plaats vijf vacatures van aftredende en herkiezbare leden en daarnaast twee tussentijdse vacatures. De zittingsperiode voor de in de eerstgenoemde vacatures gekozenen duurt tot 1964, voor de andere gekozenen slechts tot 1962. Men zou nu na de verkiezing der zeven leden kunnen loten wie van hen in 1962 en wie in 1964 aan de beurt van aftreden zijn. De Voorzitter zou echter aan de vergadering willen voorstellen tot deze loting alleen dan over te gaan, wanneer niet alle vijf aftredenden worden herkozen. Is dit wel het geval, dan zou hij willen voorstellen de vijf aftredenden te beschouwen als in hun eigen vacature en derhalve voor drie jaar te zijn gekozen.

De vergadering kan zich met dit voorstel verenigen.

Hierna geeft de Voorzitter de verschillende sprekers de gelegenheid de gestelde kandidaten aan te bevelen. Aangezien deze kandidaten allen binnen de Partij bekendheid genieten, verzoekt de Voorzitter de sprekers deze aanbevelingen zo kort mogelijk te willen houden.

De heer M. Vriesman (Middelburg) beveelt de heer Ir. M.J. Stoel Feuerstein te Goes in de aandacht van de vergadering aan; niet alleen namens de afdelingen Diepenveen, 's-Gravenhage, Heemstede en Olst, die de heer Stoel Feuerstein candidaat hebben gesteld, doch ook namens alle afdelingen in de provincie Zeeland.

De heer Mr. J. van Someren (Amsterdam) laat een woord van aanbeveling horen ten gunste van de heer H.J.L. Vonhoff te Amsterdam. De heer Vonhoff - aldus spr. - is leraar en een enthousiaste, hardwerkende jongeman van 30 jaar, die vanaf zijn prille jonkheid belangstelling voor de politiek heeft getoond. De heer Vonhoff zal zeker een aanwinst voor het Hoofdbestuur betekenen. De afdeling Amsterdam zou het op prijs stellen, als de heer Vonhoff werd gekozen, waardoor zij een plaats in het Hoofdbestuur blijft behouden.

De heer Mr. H.V. Bloem ('s-Gravenhage) heeft er lang over nagedacht of hij hier zou gaan staan en zeggen wat hij van plan is te gaan zeggen. Maar hij meent toch wel dat in een Partij die zich noemt Vrijheid en

Op dit moment interrumpeert de Voorzitter. Spr. heeft de ter vergadering aanwezigen slechts de gelegenheid gegeven de gestelde kandidaten aan te bevelen; niet om bezwaren tegen hen aan te voeren.

De heer Dr. M.C. Geerling (Rotterdam) beveelt de door de afdeling Rotterdam gestelde candidaat, de heer D.A. van Houte, Rotterdam, aan. De heer Van Houte is 55 jaar oud, tandarts, geboortig uit Zeeland. Hij heeft lang in Zeeuws-Vlaanderen gewoond en onderhoudt nog vele bindingen met deze provincie. De heer Van Houte is hoofdingeland en in deze functie heeft hij

binding met het platteland. Als tandarts maakt hij deel uit van de Maatschappij ter bevordering der Tandheelkunde. In het tandartsenconflict, dat in 1957 tussen de ziekenfondsen en de tandartsen ontstond heeft de heer Van Houte een leidende rol gespeeld. Aan zijn persoonlijk optreden is het mede te danken, dat de aanval op het beroep van tandarts kon worden afgeslagen en hiernede ook de status van andere vrije beroepen wordt gewaarborgd. Dit heeft men in de kring van zijn collega's zeer gewaardeerd.

Wat de politieke activiteiten van de heer Van Houte betreft, van de oprichting van de Partij af is deze kandidaat lid van de Partijraad, verder Bestuurslid van de afdeling Rotterdam en sedert 1951 lid van de gemeenteraad. Voorts bekleedt de heer Van Houte verschillende maatschappelijke functies. De heer Geerling kan deze kandidaat ten zeerste voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur aanbevelen.

De heer Dr. J.H. Ritzema Bos (Doetinchem) deelt mede, dat de candidatuur van de heer Ir. H. Vis te Doetinchem door de gehele provincie Gelderland wordt gesteund, terwijl ook buiten Gelderland vele afdelingen zich achter deze kandidaat hebben gesteld. Spr. meent, dat nu de heer Engel zich genoodzaakt zag zijn functie neer te leggen, op deze plaats wederom een kandidaat uit de provincie Gelderland zou moeten worden gekozen. Spr. zou deze mening niet uiten, indien hij er niet van overtuigd zou zijn, dat hij in de heer Vis een uitstekend kandidaat voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur aanbeveelt. De heer Vis was tot voor kort directeur van de Gelderse Tramwegen, in welke functie hij enige maanden geleden gepensioneerd is. Hij kan dus veel tijd beschikbaar stellen. Hoezeer men zijn werkzaamheden apprecieerde, blijkt uit zijn benoeming tot president-commissaris der Gelderse Tramwegen. De heer Vis bekleedt verschillende maatschappelijke functies en geniet bekendheid op internationaal terrein. Hij is een man van vele kwaliteiten. De heer Ritzema Bos hoopt, dat het van deze kandidaat geschetste beeld hem zal helpen een plaats in het Hoofdbestuur te verwerven. Zij die hun stem op hem uitbrengen zullen van hun keuze geen spijt krijgen.

De heer H. de Raat (Bussum) wil uit het gedrang om de Hoofdbestuurzetel de candidatuur van de heer J.G. Flink naar voren brengen. Behoudens de Voorzitter kent het Hoofdbestuur in zijn midden geen belastingspecialist. Dit gemis kan met een verkiezing van de heer Flink worden opgeheven. De heer Flink is prettig in de omgang, zelfstandig in zijn oordeel, beschikt over veel praktische ervaring, is lid van Provinciale Staten, lijststaanvoerder in de gemeente Bussum. In één woord gezegd - aldus de heer De Raat - het is een kerel.

De heer Drs. J. Lingen dankt namens de afdeling Capelle a/d IJssel voor de geboden gelegenheid de candidatuur van de heer Mr. A.J. Bijl te Capelle a/d IJssel toe te lichten en te verdedigen. Spr. zou het begrijpelijk vinden, als sommige aanwezigen ter vergadering zich zouden afvragen, waar de afdeling Capelle a/d IJssel de moed vandaan haalt om geheel alleen een kandidaat voor het Hoofdbestuur te stellen. Deze candidatuur wordt echter gesteund door de afdelingen Nieuwerkerk, Ouderkerk, Zevenhuizen en Moordrecht, alle als een gordel van smaragd lange de rivier de IJssel gelegen.

De keus van deze afdelingen is niet alleen op de heer Bijl gevallen vanwege zijn openbare ambten of zijn functies in de Partij. De heer Bijl is advocaat en procureur, voorzitter van de afdeling Capelle, bestuurslid van het Electriciteitsbedrijf van Capelle en Krimpen a/d IJssel, voorzitter van de juridische commissie van de International Friendship League en oud-bestuurslid

van de Jong-Liberalen in Assen. In de eerste plaats echter zou spreker de heer Bijl willen aanbevelen vanwege zijn evenwichtig oordeel, zijn integere persoonlijkheid en zijn diepdoordachte liberale instelling.

Spr. meent, dat vele leden der Partij de mening zijn toegedaan, dat de bestuursverkiezingen in nog sterker mate dan voorheen democratisch dienen te zijn. In dit verband verwijst hij naar artikel 13 van het Beginselprogram, waarvan de eerste zin luidt: "De Partij beseft, dat in elke machtsconcentratie, op welk gebied ook, gevaren liggen besloten voor de vrijheid". Zonder afbreuk te willen doen aan de oprechte democratische gezindheid van de overige kandidaten, zou spr. willen stellen, dat de vergadering niet beter van haar democratische beginselen kan getuigen dan door haar stem uit te brengen op de heer Bijl.

L. Leiden

De heer Mr. J. Drijber (Leiden) wekt, evenals het vorige jaar, de vergadering op haar stem uit te brengen op Mr. F. Portheine. Vorig jaar - aldus spr. toen het ging om de vervulling van een door een vrouw veroorzaakte vacature, hebben de vrouwelijke kandidaten de mannelijke onder de voet gelopen. Desondanks slaagde de door de afdeling/naar voren gebrachte kandidaat, de heer Portheine erin, een groot aantal stemmen op zich te vergaren. Dit is voor de afdeling aanleiding geweest om de heer Portheine wederom voor de functie van lid van het Hoofdbestuur voor te dragen. Zij doet dit niet, omdat zij zo graag een lid van haar afdeling in het Hoofdbestuur wil zien, maar in de eerste plaats omdat de heer Portheine op landelijk gebied bekendheid geniet en, naar uit ervaring bekend is, gezag heeft. De heer Portheine heeft voor vele afdelingen spreekbeurten vervuld, tot in de verste uithoeken van het land, heeft op middenstandsvergaderingen en ook voor de radio in zijn functie van directeur van het bureau van de Kon. Ned. Middenstandsbond te Den Haag het woord gevoerd. Hij combineert zijn functie op sociaal-economisch terrein met zijn taak in de Partij, het uitdragen van de liberale beginselen. Hij doet dit met veel verve en overtuiging, in de eerste plaats, omdat hij nog jong is - de heer Portheine is 38 jaar - en in de tweede plaats, omdat hij beschikt over een grote politieke belangstelling. Reeds heel jong hield hij zich met de politiek bezig; maakte deel uit van het Leidse jeugd-parlement en droeg de liberale beginselen in de kring van zijn studievrienden uit. Ook in de middenstandsector is de heer Portheine actief werkzaam en heeft hij zich tot een deskundige op velerlei gebied ontwikkeld. Sedert 1953 is hij lid van de Leidse gemeenteraad en ook de daaruit voortvloeiende taken, onder andere personeelszaken en verkeer, worden door hem met ambitie en overtuiging vervuld. Tevens is de heer Portheine secretaris van de onder-Centrale Leiden. De heer Drijber ziet het Hoofdbestuur als een veelzijdig samengesteld, hoog gezelschap. Hij meent echter, dat het aantal jongeren hierin iets zou moeten worden versterkt. Een man als de heer Portheine, deskundig op sociaal-economisch terrein, op het gebied van middenstands-vraagstukken, enthousiast en bekwaam, zal zeker een aanwinst voor het Hoofdbestuur betekenen.

De heer J.H. Goeman Borgesius (Breukelen) vestigt namens de afdeling Breukelen de aandacht der vergadering op Jhr. Mr. W.H.D. Quarles van Ufford. De candidatuur van de heer Quarles van Ufford wordt mede ondersteund door een zeer groot aantal afdelingen in de provincie Utrecht.

De heer Quarles van Ufford - aldus spr. - is plv. chef van het kabinet van de Minister van Binnenlandse Zaken. Daarnaast is hij bestuurslid van de Vereniging van Staten- en Raadsleden van de Partij. Hij heeft zitting gehad in de commissie tot herziening van de reglementen der Partij, alsmede in de landelijke propagandacommissie. Verder bekleedt hij diverse functies in regionaal verband.

Met deze functies houdt het echter voor de heer Quarles niet op. Zij, die de heer Quarles kennen en hem in zijn maatschappelijke loopbaan hebben meegemaakt, weten, dat hij hiervan gebruik heeft gemaakt om werkelijk met vrucht de beginnenden der Partij en het belang van de gemeenschappen, die hij in deze functies dient, uit te dragen.

Voor de integriteit van het denken en doen van de heer Quarles kan de afdeling Breukelen instaan. Bekend is, dat hij echte belangstelling heeft voor vele facetten van het maatschappelijk leven. Als klein voorbeeld van deze actieve belangstelling noemt de heer Goeman Borgesius het feit, dat de heer Quarles de wereldkampioen schaatsrijden, Henk van der Grift uit Breukelen, van jongsaf in zijn vrije tijd heeft bijgestaan, gecoached en getraind en zodoende aan diens succes veel heeft bijgedragen. Het betreft hier geen zaak van politieke of wereldbetekenis, doch het typeert het doeltreffend enthousiasme dat van de heer Quarles uitgaat en waaraan in deze tijd zeker grote behoefte bestaat.

De maatschappelijke positie en opleiding van de heer Quarles garanderen de basis voor de bekwaamheid, welke voor het Hoofdbestuurslidmaatschap is vereist. Zijn persoonlijkheid garandeert, dat hij een uiterst nuttig lid van dit college zal zijn en zijn leeftijd - 32 jaar - wekt beloften voor de toekomst. Zonder afbreuk te willen doen aan de kwaliteiten van de andere kandidaten is spr. overtuigd, dat het de Partij goed zal doen, wanneer de heer Quarles deel uitmaakt van het Hoofdbestuur. Daarom wekt hij de vergadering op haar stem op deze kandidaat uit te brengen.

De heer F. Faber (Assen) spreekt als vertegenwoordiger van de provincie Drenthe, de provincie, die zich de laatste jaren het meest van alle heeft gewijzigd. Vroeger uitsluitend agrarisch ingesteld met nog uitgestrekte veengebieden, thans met zijn olie in Schoonebeek en zijn ontwikkelingskernen, is deze provincie sterk industrialiserend. Vele ondernemingen hebben zich dan ook in de loop der jaren in deze streken gevestigd, hun top- en stafpersoneel medebrengend.

Drenthe - aldus de heer Faber - heeft van oudsher een liberale inslag gehad. Ook thans heeft deze provincie percentsgewijs het grootste aantal liberale kiezers. In het college van Gedeputeerde Staten is de V.V.D. met twee leden vertegenwoordigd. Ook voor de toekomst houdt Drenthe beloften in. Zoals bekend is de J.O.V.D. er zeer sterk vertegenwoordigd.

Maar in het Hoofdbestuur - aldus spr. - is deze groeiende provincie niet vertegenwoordigd. In een vergadering van de drie noordelijke Kamercentrales is deze situatie besproken en ook de Kamercentrales Groningen en Friesland toonden begrip voor dit gemis. In de persoon van Mr. Dr. H.K. de Langen uit Meppel, bij velen in de Partij wel bekend, menen wij een geschikte kandidaat voor het lidmaatschap van het Hoofdbestuur te hebben gevonden. De heer De Langen is een trouw bezoeker der afdelingsvergaderingen en bijeenkomsten van de Partijraad. Hij is secretaris van de Kamer van Koophandel en Fabrieken van Meppel en lid van Gedeputeerde Staten van Drenthe. Ook het feit, dat hij

nog een betrekkelijk jong candidaat is, spreekt in het voordeel van de heer De Langen. De heer Faber hoopt, dat velen deze candidatuur zullen steunen, opdat ook de provincie Drenthe een vertegenwoordiger in het Hoofdbestuur zal verkrijgen.

Hierna maakt de Voorzitter bekend, dat de stembureaux als volgt zijn samengesteld:

Eerste stembureau:

Mr. C.A. Crena de Iongh - Rotterdam
J. Gosschalk - Voorburg
Mr. H.R. Sicman - 's-Gravenhage

Tweede stembureau:

Mr. J.E. Goudsmit - Haarlem
Mevr. C. Huese-Laming - Bilthoven
Mr. G. Loopstra - Finsterwolde

Derde stembureau:

P.M. Dorleijn - Amstelveen
M.D. Scheer - Heemstede
Mr. S. Willinge Gratama - Wapenveld

die onder leiding van de heer D.W. Dettmeijer de stemmen zullen tellen.

De Voorzitter schorst de vergadering voor enkele ogenblikken, opdat tot schriftelijke stemming kan worden overgegaan.

De Voorzitter stelt vervolgens aan de orde punt 14 van de Agenda: Het Radio- en televisiebestel.

De over dit onderwerp gehouden inleidingen door mevrouw Drs. J.F. Schouwenaar-Franssen te Bilthoven en mevrouw G.V. van Someren-Downer te Amsterdam, zijn als bijlagen V en VI bij de notulen gevoegd.

De Voorzitter dankt de beide sprekers voor de voortreffelijke wijze, waarop zij dit onderwerp hebben behandeld.

Inmiddels is het stembureau gereed gekomen met het tellen der uitgebrachte stemmen, zodat de Voorzitter de uitslag der stemming bekend maakt.

In totaal werden uitgebracht 4.845 stemmen, volgens onderstaande verdeling:

Mr. A.J. Bijl te Capelle a/d IJssel	98	stemmen
J.G. Flink te Hilversum	166	"
Mr. D.J. van Gilse te 's-Gravenhage	462	"
D.A. van Houte te Rotterdam	184	"
H.P.J. van Ketwich Verschuur te Bilthoven	107	"
Mr. Dr. H.K. de Langen te Leppel	284	"
A. Nawijn te Olst	616	"
Ir. L.G. Oldenbanning te Arnhem	657	"
Mr. F. Portheine te Leiden	429	"
Jhr. Mr. W.H.D. Quarles van Ufford, Breukelen	101	"
Ir. M.J. Stoel Feuerstein te Goes	595	"
Maj. Mr. J.M. Toxopeus Pott te Delfzijl	553	"
Ir. H. Vis te Doetinchem	413	"
H.J.L. Vonhoff te Amsterdam	180	"

De kiesdeler bedraagt 347, zodat met volstrekte meerderheid tot lid van het Hoofdbestuur zijn gekozen:

Mr. D. J. van Gilse	- 's-Gravenhage
A. Nawijn	- Olst
Ir. L. C. Oldenbanning	- Arnhem
Mr. F. Portheine	- Leiden
Ir. M. J. Stoel Feuerstein	- Goes
Mej. Mr. J. L. M. Toxopeus Pott	- Delfzijl
Ir. H. Vis	- Doetinchem

De Voorzitter dankt het stembureau voor de verrichte werkzaamheden. Hij wenst de vijf herbeneemde leden van het Hoofdbestuur geluk met het opnieuw in hen gestelde vertrouwen en heet de nieuw benoemde leden, de heren Mr. F. Portheine te Leiden en Ir. H. Vis te Doetinchem hartelijk welkom als lid van het Hoofdbestuur. Ook zij worden gelukgewenst met het door de vergadering in hen gestelde vertrouwen.

De Voorzitter stelt voor de discussies naar aanleiding van de gehouden inleidingen na de lunchpauze te doen houden, waarmede de vergadering gaarne instemt. Hij schorst de vergadering tot 2.00 uur, teneinde de aanwezigen de gelegenheid te geven de koffiemaaltijd te gebruiken.

Om 2.00 uur heropent de Voorzitter de vergadering en stelt de gelegenheid open tot discussie naar aanleiding van de door mevrouw Drs. J. F. Schouwenaar-Franssen en mevrouw G. V. van Someren Downer gehouden inleidingen over het radio- en televisiebestel.

De heer S. J. van den Bergh (Wassenaar) uit grote waardering voor de wijze, waarop beide sprekers de problemen rond radio en televisie hebben behandeld. Voor een enkel punt zou hij gaarne de aandacht vragen, een punt, dat hem bijzonder na aan het hart ligt, namelijk de Nederlandse taal. Radio en televisie zijn van zeer groot belang voor onze taal, een van onze meest geliefde cultuurgoederen. Als voorbeeld zou spr. willen wijzen op het gebruik van het Vlaams in België. Voor de laatste oorlog hadden de franssprekende Belgen in het algemeen weinig op met het Vlaams. Doordat thans over de Vlaamse radio in het algemeen beschaafd Nederlands wordt gesproken, is men tot een andere mening gekomen. Men hoort nu goed en begrijpelijk Nederlands, hetgeen de franstaligen hun argumenten heeft ontnomen. Hieruit blijkt hoe belangrijk de radio voor een taal is.

Wanneer ons radiobestel blijft zoals het is, kan hiervan weinig gunstige invloed verwacht worden. Wetten en verordeningen kunnen worden gemaakt, initiatief is echter bijzonder moeilijk te onderdrukken. In dit verband wijst spr. op het radiostation, dat buiten onze grenzen ligt en naar alle landen, ook naar Nederland uitzendt. Het is niet uitgesloten, dat deze uitzendingen in de toekomst ook de t.v. zullen omvatten. Hierop bestaat weinig controle. Daarom zullen onze uitzendingen beter moeten worden en dit is alleen mogelijk door gezonde concurrentie. Daarom gelooft spr., dat wij, als liberalen, in het belang van een vrije concurrentie, hetgeen in de nota van de staatssecretarissen van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en van Economische Zaken is vastgelegd, met alle kracht moeten ondersteunen.

De heer H. Toltsma (Lunteren) heeft met grote belangstelling de beide inleidingen beluisterd. Hij meent, dat wij in een moeilijke tijd leven; de evolutie schrijdt voort, in Nederland zitten we met vijf omroepen. Als liberalen strijden wij voor een nationale omroep. Spr. zou mevrouw Schouwenaar willen vragen of zij meent, dat dit ideaal binnen afzienbare tijd, bijvoorbeeld

vijf tot tien jaar, te verwezenlijken zal zijn.

Ten aanzien van de televisie ziet de heer Tolsma weinig moeilijkheden; hij meent, dat deze een zekere waarde voor het volksleven verkrijgt, maar ook hier is samenwerking nodig. Voor ons, liberalen, liggen hier zijns inziens echter geen problemen. Hij hoopt, dat mevrouw Van Someren dit met hem eens is.

De heer Mr. H.J. Kessler ('s-Gravenhage) meent zich te herinneren, dat vóór de laatste wereldoorlog een vereniging van liberale radio-amateurs heeft bestaan. Zou het niet goed zijn - zo vraagt spr. - zich, gezien de huidige ontwikkeling, eens te bezinnen op een radio-omroep in wijd liberaal verband? Zou een speciale commissie, waartoe bijvoorbeeld ook de J.O.V.D. zou kunnen worden uitgenodigd, deze kwestie niet eens nader kunnen bezien, teneinde vast te stellen of het zin zou hebben een praktisch mogelijk zou zijn tot een afzonderlijke liberale radio- en televisieorganisatie te komen? Gaarne zal de heer Kessler hierover de mening van de beide inleidsters vernemen.

De heer Mr. J.R. Voûte (Amsterdam) kan zich geheel aansluiten bij het vele goede, dat mevrouw Van Someren heeft gezegd over de televisie-nota, die door de staatssecretaris van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en de staatssecretaris van Economische Zaken is ingediend. Hij vergelijkt de Staat en de vijf omroepverenigingen met een haan met vijf hennen - in dit geval broedse kippen. Als een haan - zo zegt hij - zorgt de Staat voor hokken hooi en stro, hij zorgt overal voor. Nu komt er dan een nieuwe hen bij in de ren en de vijf oude hennen zijn gebelgd en trachten de aandacht van de haan af te leiden van het feit, dat zij door hem gevoed worden en dat hun via de kijkgelden alles wordt toebedeeld. De nieuwe hen vraagt geen geld, zij is zelfs bereid een gedeelte van de opbrengst ter beschikking te stellen van culturele doeleinden. Spr, vraagt zich af of hier niet een ongezonde toestand heerst.

Op pagina 29 van de Televisienota - aldus spr. - vindt men vermeld, dat de kosten van de televisie sinds 1953 ruim 48 miljoen gulden hebben belopen. Na aftrek van de ontvangen kijkgelden heeft de t.v. de Staat reeds ruim 15 miljoen gulden gekost.

Spr. verwijst naar hetgeen op pagina 18 van de nota ten aanzien van de commerciële televisie wordt opgemerkt: "Indien zij voorts de kosten, verkonden aan de uitzendingen, geheel zelf zal dragen, dan vraagt zij minder dan de bestaande omroeporganisaties doen. Deze laatste bestrijden de kosten van de televisie geheel uit het door de Staat geheven kijkgeld".

De nieuwe hen - aldus de heer Voûte - vraagt geen geld, zij financiert zichzelf. Zijn de inleidsters het er niet mede eens, dat ook de omroepverenigingen ertoe over zullen moeten gaan hun uitgaven zoveel mogelijk uit eigen middelen te dekken, zodat de Staat zich kan beperken tot een bijdrage voor de strikt noodzakelijke kosten?

De heer J.M.F.A. van Dijk (Amersfoort) vraagt de aandacht der vergadering voor enkele kritische opmerkingen. Zijn eerste opmerking betreft de reclame in de televisie. In de televisienota - aldus spr. - wordt een hoofdstuk gewijd aan de te verlenen concessies. Vijf concessie-aanvragen zijn binnengekomen, waaronder van de O.T.E.M. en van Het Comité tot oprichting van de Maatschappij tot Exploitatie van Televisiereclame.

Ten aanzien van de O.T.E.M. merkt de nota op pagina 23 op:

"Onbevredigend komt de ondergetekenden de wijze voor, waarop het feitelijke beheer over de O.T.B.M. in handen is gegeven van een op willekeurige wijze tot stand gekomen groep, voornamelijk grote, ondernemingen. Hiermede zou niet worden tegevoetgekomen aan de bij de ondergetekenden levende gedachten, dat het redelijk is allerlei groeperingen, die belang hebben bij het brengen van reclame in de televisie, daarbij een zekere invloed toe te kunnen."

Spr. wijst er in dit verband op, dat de Nederlandse dagbladers zich reeds heeft afgevraagd wat de commerciële televisie voor de reclame in de dagbladen zal gaan betekenen. Men zal zich kunnen voorstellen, dat ook in de kringen van de kleine bladen hierover grote ongerustheid heest.

Hoewel het in de nota geciteerde wel duidt op een zekere reserve van de zijde der regering, wordt op pagina 25 van de nota in de beschouwing ten aanzien van de concessie-aanvraag van Het Comité tot oprichting van de Maatschappij tot Exploitatie van Televisiereclame gezegd: "Het is daarom van belang, dat de mogelijkheid wordt geschapen, dat op redelijke voorwaarden de groep dagbladen aan de concessiehoudende maatschappij kan deelnemen, indien deze groep dit mocht wensen". Hier kan, naar de mening van de heer Van Dijk, gesproken worden van het verdelen van de huid van de beer, voordat deze geschoten is.

Spr. gelooft, dat de regering in zekere zin mede-verantwoordelijkheid draagt. Hij meent, dat er voor de liberalen een taak ligt om, wanneer er een tweede televisienet bijkomt, nauwlettend toe te zien, dat hier niet een nieuwe zuil - een reclamezuil - ontstaat. Gestreefd zal moeten worden naar een zo breed mogelijke opzet, die plaats biedt aan allen, die met constructieve bijdragen willen deelnemen.

De tweede opmerking van de heer Van Dijk betreft het huidige omroepbestel. Naar spr.'s mening ligt hier een stuk conservatisme, dat moet worden doorbroken. Men is daar al jaren mee bezig. De gedachte aan een nationale omroep, welke zo sterk in onze kring leeft, leeft ook in andere kringen. De V.P.R.O. meent, dat zij de eerste is, die gepoogd heeft met een nationale omroep te beginnen. Ook de A.V.R.O. laat zich daarop voorstaan. Wij hebben dit altijd gewild, maar wij zullen ons er eerst op laten voorstaan, als een nationale omroep zich werkelijk aftekent. Onder ons zijn aanhangers van de A.V.R.O. en V.P.R.O. beide. Laten deze omroepverenigingen - aldus spr. - het niet laten bij het betuigen van hun goede bedoelingen en bij het publiceren van een brochure, zoals "de nationale omroep", doch laten zij een verdere stap doen en tot samenwerking komen. Naast plannen en brochures ligt hier een nieuwe taak voor de toekomst. Zij hebben beide een uitgangspunt om een constructieve bijdrage te leveren teneinde het conservatisme in ons omroepbestel te doorbreken.

Een opmerking van algemene aard wil de heer Van Dijk maken met betrekking tot het radioschip "Veronica" voor onze kust. Inderdaad valt te verwachten, dat er over enkele jaren televisie-satellieten in de aether zullen zijn, waardoor van Nederland technisch de grootste inspanning zal worden geëist om zich ten opzichte van de wereld daarbuiten te handhaven. Hiertoe zal een grote eenheid van geest noodzakelijk zijn, waarbij het fundament van een nationale omroep van groot belang is. Wanneer wij dit voor decennia overzien, dan moet de hand aan de ploeg gelagen worden. De televisienota van de beide staatssecretarissen brengt een nieuw geluid. Wij zullen dit nauwlettend moeten volgen en, waar nodig, de brug moeten slaan om de kloof, die er nog is, te overbruggen.

De heer M.D. Scheer (Heematede) kan zich geheel scharen achter hetgeen de beide inleidsters ten aanzien van het radio- en televisiebestel hebben opgemerkt. Dit doet hij echter niet ten aanzien van hetgeen de heer Kessler heeft opgemerkt met betrekking tot de vereniging van liberale radio-amateurs en het verzoek om ook thans weer te komen tot een liberale omroeporganisatie. Spr. heeft indertijd de door de heer Kessler genoemde vereniging van zeer nabij meegemaakt en geobserveerd, hetgeen voor hem aanleiding is het Dagelijks Bestuur en het Hoofdbestuur der Partij te adviseren niet op de suggestie van de heer Kessler in te gaan.

Mevrouw Drs. J.F. Schouwenaar-Franssen, Lid van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, de sprekers antwoordend, merkt op, dat de heer Tolsma kennelijk in lustra denkt. De heer Tolsma zal echter begrijpen, dat zij zich ten overstaan van een goed bezette vergadering niet aan een termijn kan binden. In de politiek moet men nu eenmaal vaak enig geduld betrachten. Verwezenlijking van een nationale omroep zou vijf jaar kunnen duren, het zouden echter ook tien jaar of meer kunnen zijn. Zij hoopt met de heer Tolsma, dat het niet langer dan vijf jaar in beslag zal nemen.

Naar aanleiding van hetgeen de heer Van Dijk opmerkt over de samenwerking zou mevrouw Schouwenaar het nuttig vinden, als A.V.R.O. en V.P.R.O. eens om de tafel gingen zitten. En zouden ook de V.A.R.A. en anderen, die geestelijk daarvoor open staan, niet mee kunnen tafelen?

Mevrouw G.V. van Someren-Downer, Lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, antwoordt de heer Tolsma, dat zij een termijn van vijf jaar ter verwezenlijking van een nationale omroep wel bijzonder gunstig zou vinden. Het is moeilijk hier voorspellingen te doen, maar misschien werkt een niet-verzuilde televisie wel als een katalysator en wordt er toch op korte termijn iets bereikt.

Met de heer Van den Bergh acht mevrouw Van Someren onze taal in de radio en van naam gaan soms ineens voor de radio gaat praten; tot in de jeugdprogramma's wordt dit doorgevoerd. Zij hoopt, dat men het zowel in de radio als bij de televisie niet teveel in platvloersheid zal zoeken. Te betreuren valt, dat de school-televisie nog geen toepassing heeft gevonden.

Naar aanleiding van hetgeen de heren Van den Bergh en Van Bijk met betrekking tot het schip "Veronica" hebben gezegd, merkt mevrouw Van Someren op, dat inderdaad het gevaar bestaat, dat dit schip ook televisie-uitzendingen gaat verzorgen, als Nederland niet tot geregelde commerciële televisie komt. Met de heer Van Dijk is sprake het eens, dat de voortschrijdende techniek in de toekomst aan Nederland de allerzwaarste eisen zal stellen. Nederland volgt graag een struisvogelpolitiek. Maar al steken de Roosjens ook de koppen in het zand, men zal de technische ontwikkeling moeten bijhouden.

Mevrouw Van Someren antwoordt de heren Kessler en Scheer, dat wij geloven in een nationale omroep. Wij moeten niet de fout maken, die de socialisten na de oorlog begingen; zij waren aanvankelijk vóór een nationale omroep, maar lieten dit standpunt los, toen het niet bereikbaar scheen. Als liberalen moeten wij niet dezelfde weg opgaan.

Spreekster geeft de heer Voûte toe, dat de omroepverenigingen tot nu toe op de staatskas teren. Radio en televisie zijn een publieke service. Het zou geen kwaad kunnen, als hierin verandering kwam. Tegen enige bijdrage uit de staatskas zou geen bezwaar behoeven te bestaan, mits aantoonbaar, dat een doelmatige exploitatie zonder deze niet te bereiken valt.

Naar aanleiding van de opmerkingen van de heer Van Dijk met betrekking tot de vijf aspirant-concessionarissen voor commerciële televisie deelt mevrouw Van Someren mede, dat naar de mening van de beide staatssecretarissen de opzet van de O.T.E.M. het meest aan de gestelde eisen voldoet. Deze mening komt ook in de nota tot uitdrukking. De O.T.E.M. is er echter nog niet. De Kamer moet zich op dit punt nog uitspreken. Zij meent echter, dat er ruimte moet worden gelaten voor overleg met de andere concessionarissen. De strijd tussen de O.T.E.M. en de andere gegadigden komt op het tweede plan. Hierbij zullen ook de dagbladen betrokken zijn. Naar hierover beslist de Kamer niet, deze neemt alleen een principiële beslissing.

De Voorzitter dankt de beide inleidsters voor haar voortreffelijke voordracht en de vergadering voor de betoonde belangstelling.

Het is ieder jaar weer - aldus spr. - een belangrijke vraag voor het Hoofdbestuur, welk onderwerp men in de algemene vergadering zal doen behandelen. Het Hoofdbestuur was van mening, dat het radio- en televisiebestel zich uitstekend zou lenen om vanuit de liberale gezichtshoek te worden belicht.

Gezien de beide voortreffelijke inleidingen en de hierna gevolgde korte discussie, meent de Voorzitter, dat het Hoofdbestuur een goede keuze heeft gedaan. Uit de vragen en opmerkingen, die bij de discussie naar voren kwamen, is gebleken, dat slechts op zeer kleine onderdelen verschil van inzicht bestaat en dat bij de vergadering in het algemeen dezelfde opvattingen ten aanzien van het radio- en televisiebeleid leven als bij de beide inleidsters.

Vervolgens leest de Voorzitter het telegram voor, dat zojuist van H.M. de Koningin werd ontvangen.

"H.M. de Koningin heeft mij verzocht U haar
"vriendelijke dank over te brengen voor de
"gevoelens van aanhankelijkheid geuit in Uw
"telegram.

Jkvr. Röell - part.secr.H.M."

Alvorens de bespreking van het Beleid van de Kamerfracties aan de orde te stellen, geeft de Voorzitter het woord aan Mr. M. Rutgers, voorzitter van de afdeling Leeuwarden.

De heer Mr. M. Rutgers, voorzitter van de afdeling Leeuwarden, deelt mede, dat de afdeling het op hoge prijs zou stellen, indien de eerstvolgende algemene vergadering in Leeuwarden zou kunnen worden gehouden. De afdeling hoopt, dat het Hoofdbestuur mogelijk zal zijn aan haar verzoek te voldoen, in welk geval zij haar best zal doen ten aanzien van de ontvangst in de voetsporen te treden van de afdeling Rotterdam.

De Voorzitter dankt de heer Rutgers voor de vriendelijke uitnodiging. De beslissing hieromtrent ligt bij het Hoofdbestuur. Het verzoek van de afdeling Leeuwarden is echter in het Dagelijks Bestuur reeds besproken, dat aan het Hoofdbestuur zal voorstellen de uitnodiging met dankbaarheid te aanvaarden.

Hierna stelt de Voorzitter aan de orde punt 15 van de Agenda: Bespreking van het beleid der Kamerfracties.

De heer K. van Houten (Breda) deelt mede, dat in de vergadering der afdeling Breda van 10 maart j.l., de op diezelfde avond gehouden radiotoespraak van de heer S.J. van den Bergh betreffende de spijt-emigranten punt van bespreking heeft uitgemaakt. Dit radiopraatje opent nieuwe perspectieven en op grond daarvan zou de afdeling Breda de Kamerfracties willen vragen of zij de mening van de heer Van den Bergh delen ten aanzien van de spijt-emigranten. Zo ja, hoe denken de Kamerfracties dan tot realisering van de gedachte van de heer Van den Bergh te komen en zo neen, welke is dan hun mening ten aanzien van de spijtemigranten?

De heer E.L. Vuursteen (Delfzijl) brengt namens de afdeling Delfzijl een tweetal punten onder de aandacht der Kamerfracties, t.w.:

- a. de betrekkelijk moeilijke omstandigheden, waarin onze nationale koopvaardij en in het bijzonder de kustvaart zich bevindt in vergelijking met de andere Europese landen. Deze vergelijking heeft zowel betrekking op de belastingtechnische omstandigheden, alsook op onze concurrentie-positie gezien in het licht van de Europese Gemeenschap.
- b. de bezwaren, die voor Nederland en voor Delfzijl in het bijzonder verbonden zijn aan het Algemeen Verdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Bondsrepubliek Duitsland, speciaal met betrekking tot de regeling van de samenwerking in de Bemsmond, als neergelegd in het tractatenblad no. 69 van het jaar 1960.

Ten aanzien van het onder a naar voren gebrachte merkt de heer Vuursteen op, dat Nederland een zeevarende natie is, die zowel voor als na de eerste wereldoorlog op uitmuntende wijze voor de dag is gekomen. Waar de scheepvaart haar kiterste best doet om internationaal in de voorste gelederen te staan, zo vervult het regeringsbeleid de reders echter met grote zorg. Men krijgt vaak het gevoel, dat er te weinig contact bestaat tussen de scheepvaart in al haar geledingen enerzijds en de Kamerfracties en het Hoofdbestuur anderzijds. In rederskringen wordt er dan ook wel eens aan getwijfeld, of men wel begrip heeft voor wat de scheepvaart voor Nederland betekent. Wij mogen niet vergeten - aldus spr. - welk een kapitaalsintensief en eveneens direct en indirect arbeidsintensief bedrijf de scheepvaart is. Als men dan ziet, dat de regering speelt met de gedachte om de investeringsaftrek te gaan veranderen en ook verdere veranderingen in ongunstige zin met betrekking tot de afschrijvingspolitiek overweegt, dan kan men zich afvragen of dit niet de politiek is van "de kip met de gouden eieren" te slachten. Er zijn in Nederland verschillende industriekernen, met daaraan verbonden faciliteiten voor nieuwe vestigingen in de industrie. De scheepvaart valt niet onder deze faciliteiten. Is het dan teveel gevraagd voor de scheepvaart een tegemoetkoming te zoeken door in de eerste plaats de bestaande regeling niet slechter te maken? De scheepvaart kan zich immers slechts ten koste van grote investeringen voor modernisering en vernieuwing van de vloot op het huidige peil handhaven, terwijl men er zeker niet van kan spreken, dat de scheepvaart momenteel mee doet in de hoogconjunctuur. Spr. geeft toe, dat er momenteel veel voor de scheepvaart wordt gedaan door modernisering van de havens o.d. Maar komen deze voorzieningen niet voor 50% eveneens ten gunste van de industrie? Spr. meent, dat, wil onze scheepvaart in staat zijn de grote internationale concurrentie het hoofd te bieden, toch zeker clementie gevraagd mag worden op het gebied van de belastingwetgeving. De Nederlandse reders willen graag de nationale driekleur blijven voeren als vrije bedrijven en niet op de manier van de United States met behulp van subsidies.

Een tweede punt, dat spr. hierbij met zorg vervult, is het streven naar een Europese Economische Gemeenschap, zonder dat alle staten hieraan deelnemen. Juist voor de Nederlandse kustvaart heeft zeer veel vervoer plaats tussen de Scandinavische landen enerzijds en het United Kingdom anderzijds. En dit zijn nu juist de landen, die geen doel uitmaken van de E.E.G. De recente tegemoetkoming op het gebied der belastingen, het verstrekken van credieten, alsmede de minimalisering van de voorschriften, die aan schepen en bemanningen worden gesteld, welke maatregelen zowel in Engeland als in Zweden en Denemarken onlangs werden ingevoerd, vervullen de Nederlandse kustvaart met zorg. Ik geloof - aldus spr. - dat wij moeten waken tegen een te grote overdrijving der voordelen, die de E.E.G. in de huidige vorm ons kan bieden. Nederland heeft zowel in het verre als in het nabije verleden altijd bewezen groot te zijn in eigen koopmanschap. Ik hoop, dat een samenbundeling, zoals de E.E.G. voorstaat, ons niet halverwege zal ontnuchteren en ons zal leren, dat wij, de kooplieden van het westen, ons ideaal als tot uitdrukking gebracht in de naam van onze partij, de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie, hebben moeten prijsgeven en ons gebonden hebben tot een rol op het tweede plan. Laten wij erop toezien groot te houden, waarin wij altijd groot zijn geweest. Onze stiptheid in het nakomen van afspraken, een stiptheid, welke bij onze partners in de E.E.G. niet even sterk ontwikkeld is, zou wel eens kunnen blijken onze eigen teruggang te zijn. Een eerste gevolg voelt de scheepvaart reeds zwaar. De revaluatie van de gulden betekent, doordat een aanzienlijk percentage der vrachten reeds op basis van het pond sterling werd afgesloten, een groot vrachtverlies.

De heer Vuursteen hoopt met zijn woorden een ruimer begrip voor de scheepvaart te hebben gewekt. Zonder scheepvaart kan Nederland niet meer zijn wat het altijd is geweest. Het is te hopen, dat Nederland in de toekomst blij zal geven beter op eigen benen te kunnen staan dan nu het geval is.

De heer Ds. J.H. Ritzema Bos (Doetinchem), sprekende namens de afdeling Doetinchem, brengt allerleerst hulde aan de Tweede Kamerfractie - en speciaal aan mevrouw Stoffels-van Haften - voor de voortreffelijke en bondige wijze, waarop zij bij de behandeling van de begroting van Buitenlandse Zaken is opgekomen voor het hem zozeer ter harte gaande recht van de Zuid-Molukkers op zelfbeschikking. Dat zij heeft gesteld, dat Nederland bepaaldelijk wel verplichtingen heeft ten aanzien van dit volk heeft spr. bijzonder deugd gedaan. Doordat de Zuid-Molukkers hun zaak geheel alleen moeten verdedigen, tegen een grote overmacht in, lijkt het wel, alsof zij voor een verloren zaak vechten - verloren niet vanwege hun eigen gebrek aan doorzettingsvermogen, maar vanwege de vijandige en onverschillige houding van de grote wereld tegenover dit internationaal vastgelegde recht. Dat desondanks onze vertegenwoordigers in de beide Kamers van het Parlement telkens weer de gelegenheid te baat nemen om voor het recht en de belangen der Zuid-Molukkers op te komen - aldus Ds. Ritzema Bos - stemt tot grote voldoening. Zonder anderen ook maar enigszins tekort te willen doen, wil spr. hier nog wel eens de namen noemen van mevrouw Stoffels-van Haften en mejuffrouw Ten Broecke Hoekstra en, voor wat de heren betreft, van de Voorzitter, de heren Ritmeester, Berkhouwer, Van Riel en de Vos van Steenwijk. Hij spreekt de hoop uit, dat de zaak van het recht van dit met Nederland zo lang door nauwe banden verbonden volk ook in de toekomst, zolang het nog niet is geëffectueerd, bij onze liberale volksvertegenwoordigers in goede handen zal blijven.

De zaak der Zuid-Molukken - zo vervolgt de heer Ritzema Bos - is niet los te denken van de hele Indonesië-affaire. Ook hierover zal ik nog gaarne iets zeggen. De elf jaren, dat er ~~van~~ van een onafhankelijk Indonesië sprake is geweest, hebben een Nederlands beleid te zien gegeven, dat voortdurend en consequent een defensief karakter heeft gedragen. Ondanks onze verplichtingen ten aanzien van het zelfbeschikkingsrecht, hebben wij dit recht door de heersers van Djakarta met voeten laten treden. De in strijd met Indonesië's constitutie geproclameerde eenheidsstaat van 17 augustus 1950 hebben wij gesteund bij het verkrijgen van het lidmaatschap der Verenigde Naties. Bij het inslapen der UNCI hebben wij ons neergelegd, evenals bij het opzeggen - eenzijdig door Indonesië - van de Unie. Wij hebben onze eigendommen laten confisceren en hebben Indonesië de diplomatieke betrekkingen laten verbreken. Vele van de door Indonesië gepleegde feiten vonden hun oorzaak in de kwestie-Nieuw-Guinea, een gebied dat niet Aziatisch is en waarop deze anti-constitutionele eenheidsstaat geen enkel recht heeft. Ook met betrekking tot Nieuw-Guinea zijn wij voornamelijk defensief. Wij beperken ons ertoe een ieder te vertellen, dat wij daar zo gauw mogelijk weg zullen gaan en dat alleen het zelfbeschikkingsrecht der Papoea's ons aan dat land bindt. Nu heeft Indonesië, driester geworden bij elke defensieve handeling onzerzijds, zelfs de indirecte relaties via Londen opgezegd. Voor dat land bestaan wij doodeenvoudig niet meer. Wordt het nu eindelijk niet eens tijd voor Nederland, wanneer het nog een greintje nationaal besef over heeft, om tot het offensief over te gaan? Al ons defensieve handelen heeft ons niet gebaat. Laten wij het dan met het tegendeel proberen, ook ten bate van de Papoea's, die niet aan een chaos mogen worden uitgeleverd. Hiertoe zouden de volgende tegen kunnen worden bewandeld:

1) Getracht moet worden de UNCI weer wakker te schudden. De Minister van Buitenlandse Zaken heeft onlangs bij de beantwoording van mevrouw Stoffels en andere sprekers wel gezegd, dat de UNCI sedert de onafhankelijkheid van Indonesië in diepe slaap is gegaan, maar kennelijk heeft Nederland nimmer ernstig getracht de UNCI weer te wekken. Aangezien de Minister de UNCI niet voor gestorven heeft verklaard, dient Nederland alle middelen te gebruiken om dit orgaan weer wakker te krijgen, teneinde daaraan het dispuut met het Indonesië van Soekarno voor te leggen, alsmede alle schendingen door dat Indonesië begaan tegen eigen constitutie en de rechten zijner bevolkingsgroepen. Het bestuur van de Kamerkring 's-Gravenhage der C.H.U. meent, dat in de Nieuw-Guinea-kwestie onverwijd de bemiddeling der UNCI moet worden ingeroepen. Zou het voor de Kamerfracties der V.V.D. geen zin hebben zich eveneens op dit vraagstuk te beraden?

2) Wanneer echter blijkt, dat de UNCI niet meer tot leven zal zijn te wekken en dus dood is, dan ware als volgende suggestie om van het defensief tot het offensief over te gaan voor te stellen, tegen de eerstvolgende bijeenkomst van de Algemene Vergadering der Verenigde Naties aan twee mensen, afkomstig van de bevolkingen van de Maleise Archipel, het tijdelijk Nederlandschap aan te bieden en hen in de gelegenheid te stellen voor dat internationale forum hun eigen belangen te behartigen. Dèvele goedwillende democratische krachten aldaar zullen Nederland voor een dergelijke geste dankbaar zijn. Misschien is een dergelijke procedure een novum. Hier kunnen we echter te leer gaan bij Soebandrio, die openlijk verklaard heeft na de daad van het afbreken der indirecte betrekkingen, dat het wel eens geen kwaad kan in internationale betrekkingen een precedent te scheppen. "Tenslotte" - aldus deze Indonesische woordvoerder - "worden internationale betrekkingen bepaald door het optreden van onafhankelijke en soevereine staten en soms zijn de oude gebruiken niet langer geschikt voor de huidige omstandigheden".

3) Als derde offensieve mogelijkheid het feit: "tussen Nederland en de staat van Soekarno bestaat geen enkele binding meer". Wanneer de communisten en enkele Afro-Aziatische landen het bevel van Gizenga in Stanleyville kunnen erkennen, omdat hun dat beter uitkomt, waarom kan Nederland dan nu de Indonesische tegenregering van Sjafoeddin niet erkennen? Deze man, die er wanhopig voor vecht om zijn land de titel van beschaafd land terug te geven, zou hiermede moreel ten zeerste gebaat zijn en wij zouden er de figuur, die Nederland tracht te belasteren als geen ander, de eerste slag terug mee geven. Dit zou dan gelijktijdig moeten leiden tot erkenning van de Republiek der Zuid-Molukken, die nimmer deel heeft uitgemaakt van enig ander Indonesië dan de oorspronkelijke en te vroeg overleden Verenigde Staten van Indonesië. Dan is het recht gehonoreerd en Nederland heeft een betrouwbare barrière tussen Soekarno en Nieuw-Guinea.

De heer Fitzema Bos heeft met het vorenstaande slechts enkele mogelijkheden willen aangeven. Wellicht zijn er betere en meer efficiënte. Spr. zou willen besluiten de Kamerfracties te vragen om te overwegen - en dit op korte termijn - wat er kan worden gedaan, dat een dubbel doel kan dienen: a) morele steun aan de velen daarginds, die deze steun nog immer van Nederland verwachten en b) tegelijkertijd van de volkomen ondoeltreffend gebleken defensieve lijn over te gaan tot het offensief, dat Nederland mede in staat zal stellen zijn taak ten opzichte van de Papoea's op snelle en doeltreffende wijze ten uitvoer te brengen.

Aan de heer J. Gosschalk (Voorburg) is door de afdeling Voorburg in haar ledenvergadering verzocht een tweetal punten naar voren te brengen.

Niet alleen namens de afdeling Voorburg, maar ook persoonlijk, wil de heer Gosschalk de Kamerfracties en ook de leden van het Hoofdbestuur brengen voor de principiële houding en het standvastige beleid bij de behandeling van de pensioenaf trek in verband met het ontvangen van de algemene ouderdomsuitkering en vooral voor de onophoudelijke verdediging van het onverkorte recht op volledig pensioen van de daarbij betrokkenen. De afdeling Voorburg meent dat, afgezien van de juistheid van dit standpunt, de Kamerfracties daarmede velen in Nederland aan zich hebben verplicht. Wellicht zal het mogelijk blijken voor die gepensioneerden, die in de achter ons liggende jaren hun recht hebben gekort gezien, deze korting ongedaan te maken, waarmede dan ten dele een eens gedaan onrecht hersteld zal zijn.

De tweede opmerking van de heer Gosschalk betreft de bevreemding van enkele leden van de afdeling Voorburg, dat de Kamerfracties nimmer van enig initiatief hebben doen blijken inzake de bevordering van de betaling der Duitse oorlogsschuld. Het betreft hier per slot van rekening - aldus spr. - een door Duitsland te betalen schadeloosstelling van ca. 25 miljard gulden, waarvan een minien gedeelte is kunnen worden verhaald, zodat, zonder rekening te houden met de waardedaling van het geld in de laatste jaren en de op deze som gekweekte rente, de Nederlandse claim nog steeds goed geacht zou kunnen worden voor deze ca. 25 miljard gulden. Duitsland heeft de verplichting tot betalen nimmer geloochend. In de loop der jaren heeft zich in Duitsland een aanzienlijk economisch herstel voltrokken, zodat bezwaarlijk een beroep kan worden gedaan op onmacht. Is het onvriendelijk, zo hebben de leden der afdeling Voorburg zich afgevraagd, om op betaling of een begin van betaling van een door de schuldenaren erkende schuld aan te dringen?

De bedoeling van deze opmerking is geenszins - aldus de heer Gosschalk - om een verdediging van het Nederlands regeringsbeleid te horen, doch wel om van de Kamerfracties te vernemen, op welke wijze uit politiek oogpunt het zwijgen hierover moet worden opgevat.

De heer Mr. J.J. Kamp (Rotterdam) wijst er op, dat de bespreking van het beleid der Kamerfracties nu wel een punt op de agenda der Algemene Vergadering uitmaakt, maar dat de leden der Tweede Kamerfractie stemmen zonder last of ruggespraak. Hoewel dit eigenlijk inhoudt, dat de verantwoordelijkheid der Kamerfracties buiten bespreking dient te blijven, zou hij toch gaarne twee zaken naar voren willen brengen.

Hetgeen de Voorzitter heeft opgemerkt met betrekking tot de algemene kinderbijslagverzekering is spr. uit het hart gegrepen. Maar zou men de psychologische kant van dit onderwerp niet eensmeer in het licht kunnen stellen en trachten hiervoor een oplossing te vinden? Het is zijns inziens onaanvaardbaar, dat bijvoorbeeld een welgesteld iemand wel de bijslag zal ontvangen en een arme schoenmaker daarvan verstoken zal blijven.

Het tweede punt betreft de toto, een nationale aangelegenheid. Naar spr.'s mening zijn er toch wel belangrijker zaken in de wereld dan onze klein aandoende nationale kwesties. Er zijn kwesties die daar ver bovenuit gaan en meer de aandacht moeten hebben dan onze kleine binnenlandse zaken.

De heer Kamp heeft met deze beide punten geen critiek willen oefenen, doch ze louter en alleen naar voren willen brengen.

De heer J. van Mourik ('s-Gravenhage) geeft een terugblik over de gang van zaken met het openbaar onderwijs. Toen het tweede kabinet-Colijn ging optreden, in 1933 - aldus spr. - maakten drie voorstanders van het openbaar onderwijs er deel van uit. Maar op onze vreugde hierover werd een domper gezet, toen Minister Marchant een wet in het leven riep, waarbij wel verschillende openbare scholen werden opgeheven, maar geen enkele bijzondere school. Na de laatste wereldoorlog heeft mevrouw Fortanier-de Wit een felle strijd gevoerd voor de erkenning van de openbare school. Het is echter zeer moeilijk om de eerder ingevoerde beperkingen weer ongedaan te zien gemaakt. Er zou veel gewonnen zijn, als Minister Cals een omschrijving van de betekenis van het openbaar onderwijs, zoals art. 42, lid 1 van de L.O.-wet geeft, in de wet op het voortgezet onderwijs zou willen overnemen. De Minister is hier niet enthousiast voor en motiveert dit met de stelling, dat hiermede nog geen aanvaardbare achtergrond voor het openbaar onderwijs zou zijn gevormd.

Spr. hoopt, dat de beide Kamerfracties de zaak van het openbaar onderwijs bij de behandeling van het wetsontwerp op het voortgezet onderwijs met kracht zullen bepleiten. Er is in de vergadering gesproken over de nationale eenheid, de strijd tegen de verzuiling. Hiermee moet men eerder beginnen dan bij het radio- of televisiebeleid. Reeds bij het onderwijs moet men deze kwestie aanvatten en op deze wijze in de richting van een nationale eenheid sturen.

Het niet opnemen van de doelstelling van art. 42 lid 1 van de L.O.-wet heeft spr. wel ten zeerste verbaasd. Dit bewijst, dat op het departement van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen de topfuncties niet worden bezet door ambtenaren, die voorstanders zijn van het openbaar onderwijs en er de achtergronden van kennen.

De heer Van Mourik zou er voorts bij de beide Kamerfracties met klem op willen aandringen, dat men in Nederland gespaard zal blijven voor de zeer grote scholen. De hiermee opgedane ervaringen zijn verschrikkelijk. Hij hoopt, dat zij zullen strijden voor een zodanige sfeer bij de opvoeding, dat het contact tussen opvoeder en leerling kan blijven bestaan. Klassecontact en klassesfeer worden door de gehele school bepaald. Bij de zeer grote schoolgemeenschappen van 1200-1500 leerlingen komt echter van contact tussen leraren en leerlingen niets meer terecht.

De heer L.M. Brooshooft (Dirksland) brengt de betekenis van de landbouw naar voren. De landbouw - zo zegt hij - is een zeer moeilijk punt. Wij boeren zijn de mensen van het voedselpakket. Na de oorlog en ook in latere jaren zijn er grote bedragen in de schatkist gevloeid door de export van landbouwartikelen. Dit heeft geduurd tot 1959. Het jaar 1959 was een zeer droog, 1960 een zeer nat jaar. Beide jaren hebben veel schade en onkosten veroorzaakt. Er waren grote moeilijkheden om de suikerbieten- en aardappeloogst veilig te stellen. Duizenden landbouwers zijn de dupe geworden van de slechte weersomstandigheden en bleven zitten met grote voorraden aardappelen, die onverkoopbaar waren. De regering is de boeren wel iets tegemoetgekomen, maar afdoende is de hulp niet geweest. Is het niet mogelijk, dat op dit punt ten behoeve van de landbouw voorzieningen worden getroffen?

De heer Jhr.Mr. W.H.D. Quarles van Ufford (Breukelen) vestigt de aandacht op de breuk, die in het Britse Gemeenebest in de laatste tijd door het conflict over de rassendiscriminatie is ontstaan. Minister Luns meent, dat het standpunt van Nederland het best kan worden vertolkt door in de Verenigde Naties een neutrale houding in te nemen bij stemming over op dit punt in te dienen moties. Spr. is van oordeel, dat met deze uitspraak een slag is toegebracht aan onze op samenwerking ook met andere rassen gebaseerde politiek. Dit valt wel zeer te betreuren. In de onderscheidene delen van het Koninkrijk der Nederlanden kunnen verschillen van mening bestaan. Men moet echter denken aan onze eigen Koninkrijksbanden, er ook aan denken, hoe de positie van Nieuw-Guinea ten opzichte van het westen is. Er kunnen dan delen in het Koninkrijk zijn, die het moeilijk te vertoren vinden, dat Nederland in zijn onthoudingspolitiek volhardt. De heer Quarles van Ufford zou de beide Kamerfracties willen vragen bijzondere aandacht aan dit moeilijke probleem te schenken. Z.i. mag men over de apartheidspolitiek niet lichtvaardig oordelen en niet een te neutraal standpunt innemen.

De heer Ir. J.A.C. Kroezen (^{Land}'s-Gravenland) vertolkt de mening van verschillende leden der afdeling 's-Graveland, die de onaangename indruk hebben gekregen, dat van regeringszijde weinig wordt gedaan om op te komen tegen de schandaalzaken, die zo vaak geruchtmakend in de pers verschijnen (bijvoorbeeld de zaak-Keulenbelt, de zaak-v.d. Putten). Waarom wordt hier niet krachtig opgetreden, zodat het publiek de indruk krijgt, dat deze kwesties ook de regering ter harte gaan?

De heer Mr. H. van Riel, Voorzitter van de Eerste Kamerfractie, beantwoordt de verschillende sprekers.

Met betrekking tot de terugkeer van spijt-emigranten, welk onderwerp door de heer Van Houten te Breda is aangeroerd, merkt de heer Van Riel op, dat niet het gehele beleid der regering in

deze vergadering in discussie kan worden gebracht. Zowel ten aanzien van dit punt als van nog enkele andere naar voren gebrachte kwesties moet men het emotionele element niet verwaarlozen, doch wel een onderscheid maken tussen praktische en emotionele argumenten.

Voor arbeidskrachten is in Nederland in deze produktieve jaren altijd plaats. Wij willen niet op ons nemen om mensen, die destijds onder de druk der omstandigheden een verkeerde beslissing hebben genomen, in de steek te laten. Aan de andere kant draagt een ieder een zekere persoonlijke verantwoordelijkheid voor zijn daden en voor de eventuele slechte gevolgen hiervan. Men zou bij deze kwestie een aantal facetten moeten combineren. Het zou de spijt-emigranten mogelijk gemaakt kunnen worden naar Nederland terug te keren, maar dit zou niet mogen betekenen iedereen op rijkskosten terug te laten reizen. De oplossing ligt in het midden: men zou te hulp moeten komen aan wie hulp nodig heeft en daarbij in het algemeen de belangen van de Nederlandse arbeidsmarkt niet uit het oog moeten verliezen; anderzijds zou men in de toekomst bij de emigratie de aanstaande emigranten goed moeten laten overdenken, of zij wel een juiste beslissing nemen. Noch in het eerste, noch in het tweede geval mag met rijks gelden worden geëxperimenteerd. Het beleid dient aan de feitelijke situatie te zijn aangepast, waarbij zowel aan de belangen van Nederland als aan die van de spijt-emigranten gedacht moet worden.

Aan de heer Vuursteen verzekert de heer Van Riel, dat ook de Eerste Kamerfractie zich erover verheugt, dat de Nederlandse scheepvaart een eerste plaats, misschien de eerste plaats, in de wereld inneemt. Het betreft hier een onderwerp, dat speciaal het lid der Eerste Kamerfractie, de heer Mr. D.A. Delprat, oud-directeur van een scheepvaartonderneming, voorzitter van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Amsterdam, regardeert. Mocht de Eerste Kamerfractie naar de mening der afdeling op dit punt te kort schieten, dan wil dit geenszins zeggen, dat de scheepvaart niet de aandacht van dit lid der fractie heeft. De vele uit scheepvaartkringen voortkomende bezwaren leven ook in V.V.D.-kringen en men kent ook de hiertegen aan te voeren argumenten. Wat de vervroegde afschrijvingen betreft, het is de heer Van Riel bekend, dat men een schip wat sneller mag afschrijven dan het verslijt. Wanneer men dan de verlies- en winstrekening bekijkt, dan blijkt, dat een schip, dat op een zeker ogenblik is afgeschreven, toch nog wel meekan. Dat betekent ook, dat dat schip nog wel een extra opbrengst kan opleveren. Knappe belastingconsulenten hebben echter becijferd, dat vervroegde afschrijvingen geen extra winst betekenen, maar slechts een hulp in de kaspositie van dat ogenblik.

Wanneer een bepaalde tak van scheepvaart in een actuele noodsituatie komt en het gevaar ontstaat, dat Nederland bepaalde bronnen van inkomsten zou moeten verliezen, dan zal zeker worden ingegrepen. Voor spr.'s persoonlijk liberaal gevoel zou het echter onjuist zijn iemand iets cadeau te doen, zonder een bestaande noodtoestand. Dit is een buitengewoon belangrijk element. Hier moet ook betrekkelijk kritisch worden toegezien en zal de scheepvaart het bewijs moeten leveren, dat fiscale faciliteiten in het belang van Nederland nodig zijn. Dit laatste is een zaak van discussie tussen onze wel zeer goed geutiliteerde redersverenigingen en het Ministerie van Financiën.

De heer Van Riel is het met de heer Vuursteen eens, dat het belang van de kustvaart niet altijd ligt in het vlak van de E.E.G. De beide Kamerfracties hebben zich geen ogenblik voorgesteld, dat de E.E.G. allerlei moeilijkheden zou opleveren. Intendeel, van

het begin af aan zijn hier gevaren van verwacht. Het gaat er echter niet om, wie er wel en wie er niet beter van worden. Het gaat er om, of Nederland zich zal kunnen handhaven in de sfeer der politieke verdeeldheid. Men moet zich echter realiseren, dat bij een overeenkomst tussen twee belangengroepen het niet altijd te voorkomen zal zijn, dat een of andere groep in Nederland hierdoor geschaad wordt.

De samenwerking in de Bemsmond in het kader van het Verdrag Nederland-Duitsland is een zaak van wel zeer technische aard. Wij moeten niet vergeten - aldus spr. - dat hierbij twee partijen zijn betrokken, namelijk Nederland en Duitsland. Om tot een rechtvaardig oordeel te komen moet men talrijke technische bijzonderheden kennen; hoe diep het kanaal is, hoe hoog de zandbanken zijn, hoe sterk de positie van Nederland is, enz. Gedurende de eerste wereldoorlog heeft Nederland vrijelijk toegelaten, dat Duitse schepen de Bemsmond bevoeren. Dat betekent, dat wij sedert 1915 hebben geaccepteerd, dat er een andere grens was. De havens van Delfzijl en Emden vervullen in het verkeer van West-Europa ieder een eigen functie. Maar waarom moeten beide havens zich op hetzelfde terrein bewegen? Dit leidt tot consequenties van vergaande aard. Er moet nog veel voor de Nederlandse haven worden gedaan. Het is wel duidelijk, dat Delfzijl en Emden ieder hun eigen specifieke terrein moeten kiezen, anders zijn er zeker conflicten te verwachten. Spr. is ervan overtuigd, dat de kwestie-Delfzijl door de Nederlandse regering op de meest functionele wijze is opgelost.

Met de heer Ritzema Bos acht de heer Van Riel de Republiek der Zuid-Molukken een wanhopig probleem. Men kan zich daaraan ergeren, maar het is de vraag, of dit probleem in de internationale politiek van voldoende belang is. Wat kunnen wij voor de Zuid-Molukken doen? Welke zijn de reële mogelijkheden? Het ophitsen van het nationaal gevoel is altijd bijzonder gevaarlijk, wanneer men geen effectieve middelen kent. Er zijn altijd dingen waar men geen weg mee weet en waar nu eenmaal niets aan te doen is. Men moet offers weten te brengen, wanneer dit zinvol is, maar in de zaak van de Zuid-Molukken kan Nederland in feite niets doen. Voor de grote mogendheden zouden wij hiermee complicaties oproepen, juist nu er al zoveel spanningen zijn en wij hen zo nodig hebben. Van onze kant zouden wij hiermee een bijzonder complex en bijzonder onaangenaam geheel in discussie brengen. Ditzelfde geldt voor een offensieve houding ten opzichte van Indonesië. Sedert het verlaten van India en de Afrikaanse koloniën door de Engelsen en van Indo-China door de Fransen is het wel duidelijk welke spanningen de wereld beheersen. Het juiste oogenblik om de zaak van de Zuid-Molukken in de internationale discussie te brengen moet hier worden gekozen.

De morele last van dit probleem voelt spr. persoonlijk en dit geldt eveneens voor de beide Kamerfracties. Toch is het goed, dat de heer Ritzema Bos deze zaak heeft aangeroerd. De door hem voorgestelde middelen om ons doel te bereiken hebben echter geen van drieën praktische uitwerking in gunstige zin. Met de UNCI zijn geen prettige ervaringen opgedaan. Het aanbieden van een tijdelijk Nederlanderschap aan Zuid-Molukkers is iets waar niemand inloopt. Het erkennen van de Indonesische tegenregering ligt in hetzelfde vlak als de erkenning van de Zuid-Molukken. Met al deze plannen zullen de Amerikaanse en Engelse bondgenoten ons als een lastpost beschouwen, die toont het spel niet te begrijpen.

Van diplomatieke kunstgrepen moet men zich geen grote illusies vormen. Men kan morele steun verlenen na zorgvuldige overwegingen. In de binnenlandse politiek is dit al reeds gevaarlijk, maar in de buitenlandse politiek kan men veel schade toebrengen door zijn emoties de vrije loop te laten.

De heer Van Riel dankt de heer Gosschalk voor de vriendelijke woorden tot de beide Kamerfracties gericht met betrekking tot het gevoerde beleid bij de behandeling van de pensioenaftrek bij A.O.W.-uitkeringen. Ten aanzien van deze materie zullen beide fracties zeker diligent blijven.

Wat betreft het aandringen op gehele of gedeeltelijke betaling door Westduitsland van de Duitse oorlogsschuld, het zwijgen hierover door de beide Kamerfracties moet worden opgevat als een bewijs, dat geen zaken worden aangespannen, die niet te verwezenlijken zullen zijn. Destijds is geaccepteerd, dat Duitsland geen andere schadevergoeding zou betalen dan aan Rusland in de vorm van het inbeslag nemen van industrieën en aan de geallieerden in de vorm van het demonteren van fabrieken. Men wist, dat het niet anders kon en dat er alleen bescheiden overeenkomsten tot stand konden komen. Wij zouden wel graag die 25 miljard gulden oorlogsschade ontvangen. Maar we weten, dat we ze toch nooit zullen krijgen en onder die omstandigheden is het politiek niet zinvol met een dergelijk probleem voor de dag te komen. Er zijn nog vele andere problemen, waar de Kamerfracties zich wel mee bezighouden en die wel achtergrond hebben.

Tot de heer Kamp merkt de heer Van Riel op, dat er een noodregeling kleine zelfstandigen bestaat, die echter wel een enigszins ander karakter draagt dan de voorgestelde kinderbijslagverzekering. De Voorzitter heeft in zijn rede duidelijk doen uitkomen, dat het sociale element in de kinderbijslagregeling wel aanvaardbaar is.

Hetgeen de heer Van Mourik heeft betoogd ten aanzien van het openbaar onderwijs kan spr. volledig onderschrijven.

De heer Van Riel is het met de heer Brooshooft eens, dat de landbouw een moeilijk punt vormt in het regeringsbeleid. De schade aan de aardappel- en suikerbietenooft is een moeilijke zaak. Men mag zich echter niet incidenteel achter groepsbelangen stellen, wanneer deze niet parallel lopen met het algemeen belang. Men moet aantonen, dat hiermee een Nederlands belang in de verdrukking is gekomen. De aardappelexport is wel een nationaal belang, maar veel belangrijker is, hoe wij een overschot in een bepaald jaar verwerken. Spr. meent, dat de heer Brooshooft de toestand in de landbouw te somber inzielt. Noch met onze landbouw, noch met onze scheepvaart gaat het zo slecht als de sprekers het hier willen voorstellen.

Als liberalen - zo gaat de heer Van Riel verder - moeten wij de rassendiscriminatie, door de heer Quarles van Ufford ter sprake gebracht, verwerpen. Maar de situaties binnen het Britse Gemenebest zijn dermate gespannen, evenals trouwens de gehele wereldtoestand, dat een uiterst zorgvuldig afwegen van de verschillende situaties noodzakelijk is. Men moet echter de keuze van een standpunt overlaten aan hen, die geheel in deze materie thuis zijn en de toestand van het geheel kunnen overzien.

De heer Van Riel antwoordt tenslotte de heer Kroezen, dat er inderdaad veel onrechtvaardigs gebeurt, maar dat men er niet van overtuigd moet zijn, dat alles wat in de couranten staat ook juist is. De redacties zijn niet altijd onbevooroordeeld, terwijl ook de weergave vaak niet objectief is. Het ligt niet op de weg van de Kamerfracties om agitatie tegen hooggeplaatste personen te ondernemen. Spr. wenst zich persoonlijk niet achter acties te stellen, die anderen zouden kunnen kwetsen. Als er bewezen verkeerde dingen gebeuren, dan zullen de Kamerfracties niet aarzelen om in te grijpen. Dit betekent echter niet, dat zij napraten wat een ander zegt.

De Voorzitter merkt op, dat er na de uitvoerige beantwoording der sprekers door de heer Van Riel, voor hem, als Voorzitter der Tweede Kamerfractie, slechts weinig te behandelen overblijft. Over het algemeen wordt de zienswijze der Eerste Kamerfractie, zoals door de heer Van Riel vertolkt, door de Tweede Kamerfractie gedeeld. Ten aanzien van een tweetal punten wil de Voorzitter nog een enkel woord zeggen.

Het eerste punt betreft de opmerking van de heer Kamp betreffende de bespreking van het beleid der Kamerfracties. De Voorzitter wil nog eens duidelijk stellen, wat de betekenis is van dit punt, dat ieder jaar weer op de agenda der Algemene Vergadering voorkomt. Krachtens de bepalingen der Grondwet stemmen de leden van de Tweede Kamer zonder last of ruggespraak met degenen, die hen benoemen. Zij brengen hun stem dus uit naar eer en geweten. Zij dragen zelfstandig verantwoordelijkheid en handelen nooit als gemachtigden der Partij. Zo is het ook in het Beginselprogram van de Partij neergelegd. Zelfs niet in de moeilijke dagen rond de Indonesische kwestie is de Partij op de gedachte gekomen de Tweede Kamerfractie een opdracht mede te geven. Zij heeft dit nooit geprobeerd en dit zou ook in strijd zijn met de liberale beginselen. Maar dit wil niet zeggen, dat het beleid der fracties niet mag worden besproken, dat geen vragen naar voren mogen worden gebracht, dat de leden der fracties niet bereid zouden zijn hierop te antwoorden. Aan voorlichting hebben de fracties evenzeer behoefte, als de Partij het recht heeft om te weten, wat de Tweede Kamerfractie gedurende een vierjarige zittingsperiode heeft verricht. Zij heeft het volste recht om bij de samenstelling van de kandidatenlijsten voor de Tweede Kamerverkiezingen aan de hand van haar verstrekte gegevens bepaalde personen niet meer op deze lijsten op te nemen. De discussies bij dit agendapunt betreffen dan ook meestal hetgeen door de leden der fracties in het afgelopen jaar is gedaan.

Wij komen er als regel niet zo slecht af - zo gaat de Voorzitter verder. Daarvoor zijn wij dankbaar. Maar de critiek gaat wel eens wat verder. Het is echter niet altijd mogelijk de zaken zó te behandelen, als de leden der fracties dit eigenlijk wel graag zouden wensen. Dit betreft met name het buitenlands beleid. Hier krijgt men vaak het gevoel, dat moet maar aan de regering worden overgelaten. Met het oog op de politieke aspecten zijn er vele zaken, die in commissies worden behandeld, waar beter niet in het openbaar over kan worden gesproken. Het is echter nuttig, dat de fractie weet, wat er in de Partij leeft, opdat zij daarmee rekening kan houden bij het bepalen van haar standpunt.

Het tweede punt betreft de schandaalzaken, waarover de heer Kroezen heeft gesproken. Er zijn toch wel eens dingen - aldus de Voorzitter - welke men met een zekere verbazing hoort. Zo is het ook met de zaak-Meulenbelt. Deze kwestie is door de betrokken Kamercommissies onder leiding van spr., als voorzitter van de vaste commissie voor Justitie, van A tot Z uitgezocht, waarbij men unaniem tot de conclusie kwam, dat er geen reden bestond voor enig verwijt. De zaak is uitvoerig met de daarbij betrokken bewindslieden in de Kamer behandeld. Het is zeer te betreuren, dat deze rel is ontstaan. Zeer te betreuren ook ten opzichte van de belanghebbenden. Spr. is dan ook ten zeerste verbaasd, dat men zich in Partijkringen nu afvraagt, waarom er in deze en dergelijke kwesties niets is gedaan. Hij meent, dat men er werkelijk voor moet waken niet te veel af te gaan op wat sensatieberichten in de pers vernemen.

De heer Kroezen tracht te interrumpen, dat hij het niet zo heeft bedoeld. Maar de Voorzitter gaat verder en zet nogmaals

uiteen, dat de zaak-Meulenbelt zijn persoonlijke aandacht heeft gehad. Zij is grondig onderzocht en in de Kamer diepgaand behandeld. Wanneer er dan op dit punt uit de Partij critiek wordt geuit, dan trekt spr. zich dit bijzonder aan. Hij betreurt het, dat men de zaak zo slecht heeft gevolgd. De Voorzitter is het met de heer Van Riel eens, dat het niet op de weg van de leden der fracties ligt om agitatie te ondernemen en zich achter acties te stellen. Wanneer deze leden echter menen, dat in bewezen onrechtvaardige gevallen het op de weg der Kamer ligt zich hierin te mengen, dan zullen zij niet schromen dit in openbaarheid te brengen.

Op dit moment interrumpeert de heer M.J. Scheer (Heemstede) en deelt de Voorzitter mede, dat hetgeen door de heer Kroezen is bedoeld te zeggen, vermoedelijk verkeerd is uitgelegd. De klacht van de heer Kroezen richt zich tegen de pers en de wanverhalen, die in de pers verschijnen en door hun inhoud de indruk wekken, als zou bijvoorbeeld de zaak-Meulenbelt niet goed zijn behandeld.

De Voorzitter dankt de heer Scheer voor zijn toelichting en is opgelucht te vernemen, dat de critiek der afdeling niet de behandeling van de zaak-Meulenbelt door de Kamer betreft. Wij hebben in Nederland nu eenmaal vrijheid van drukpers - zo antwoordt de Voorzitter - en deze moet ongeschonden worden bewaard. Wanneer in de kranten op sensationele wijze dingen worden beweerd, die in tegenspraak zijn met de werkelijkheid, kan een gerechtelijke vervolging worden ingesteld en zal de rechter zich hierover moeten uitspreken. Dit is de prijs, die voor het behoud van de persvrijheid moet worden betaald.

Hiermede beëindigt de Voorzitter de bespreking van het beleid van de Kamerfracties en gaat over tot zijn slotwoord - punt 16 van de Agenda.

De Voorzitter richt een woord van hartelijke dank tot de afdeling Rotterdam, voor de wijze, waarop zij de deelnemers aan dit congres heeft ontvangen en de organisatie van deze vergadering heeft verzorgd. Hij hoopt de hier aanwezigen niet alleen in de volgende Algemene Vergadering weer te zien, maar reeds veel eerder, namelijk op de V.V.D.-dag, die op 9 september te Scheveningen zal worden gehouden. En dan niet alleen de hier aanwezigen, maar nog vele duizenden er bij. Hij doet een beroep op allen, die hier tegenwoordig zijn, om deze dag tot een belangrijke liberale manifestatie te doen worden en spreekt de hoop uit, dat dit initiatief van de heer Dettmeijer geheel zal slagen.

De Voorzitter meent tenslotte, dat de verwachting, die hij aan het eind van zijn openingsrede heeft uitgesproken, namelijk vertrouwen in het liberalisme en in de toekomst van de Partij, in alle opzichten verwezenlijkt is. Tijdens deze vergadering heeft een voortreffelijke geest geheerst, er zijn discussies gevoerd, maar men is tezamen één van zin gebleven, tezamen staande op de bodem van het beginsel, dat een liberale politiek dynamisch moet zijn. Spr. hoopt, dat de afgevaardigden deze gedachte mee naar huis zullen nemen en in hun eigen omgeving zullen uitdragen.

Nadat de vergadering de Voorzitter met een hartelijk applaus voor zijn woorden heeft bedankt, verklaart de Voorzitter om 3.30 uur n.m. de vergadering voor gesloten.
